

Što roditelji djece rane dobi očekuju od dječjeg vrtića i odgajatelja?

Čipčić, Rajana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:184729>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

RAJANA ČIPČIĆ

**ŠTO RODITELJI DJECE RANE DOBI OČEKUJU OD DJEČJEG VRTIĆA I
ODGAJATELJA?**

Diplomski rad

Pula, rujan 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

RAJANA ČIPČIĆ

**ŠTO RODITELJI DJECE RANE DOBI OČEKUJU OD DJEČJEG VRTIĆA I
ODGAJATELJA?**

Diplomski rad

JMBAG: 0303022858, izvanredni student

**Studijski smjer: Izvanredni diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj
i obrazovanje**

Predmet: Suradnja s obitelji

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentorica: doc. dr. sc. Danijela Blanuša Trošelj

Pula, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Rajana Čipčić, kandidatkinja za magistricu Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 11.09., 2024. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Rajana Čipčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Što roditelji djece rane dobi očekuju od dječjeg vrtića i odgajatelja? koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 11.09.2024. (datum)

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Obitelj i njena jedinstvenost	2
2.1. Roditeljstvo	4
2.2. Roditeljski stilovi odgoja	6
2.3. Obiteljska uloga i utjecaj na dječji razvoj	9
3. Ustanove ranog i predškolskog odgoja i njihov značaj za dijete	13
3.1. Utjecaj konteksta i kulture ustanove na dijete rane dobi	15
3.2. Odgovornost odgajateljske profesije	17
4. Specifičnosti djeteta rane dobi i njegovo uključivanje u ustanove ranog odgoja	19
4.1. Specifičnosti okruženja i organizacije vremena u ustanovama ranog odgoja	21
4.2. Proces prilagodbe djeteta rane dobi na ustanove ranog odgoja	24
4.3. Uloga odgajatelja tijekom procesa prilagodbe	27
4.4. Važnost suradnje s roditeljima tijekom procesa prilagodbe	28
4.5. Poteškoće i izazovi u izgradnji odnosa	30
5. Metodologija istraživanja	33
5.1. Cilj istraživanja, zadaci i hipoteze	33
5.2. Mjerni instrument	34
5.3. Uzorak ispitanika	37
5.4. Postupak istraživanja i način obrade podataka	39
6. Analiza dobivenih rezultata i rasprava	41
6.1. Očekivanja roditelja djece rane dobi od dječjeg vrtića i odgajatelja	41
6.2. Mišljenja roditelja djece rane dobi o dječjem vrtiću i odgajateljima	48
6.3. Iskustva roditelja djece rane dobi s prilagodbom na dječji vrtić i odgajatelje	54
7. Zaključak	61
8. Literatura	63
Prilozi	69
Popis ilustracija i tablica	72
Popis ilustracija	72
Popis tablica	72
Sažetak	73
Summary	74

1. Uvod

Kada djeca tek krenu u dječji vrtić, roditelji djece rane dobi, ukoliko im je to prvo dijete, nerijetko vrtiće smatraju „čuvalištima“, a odgajatelje „tetama čuvalicama“. Od ustanove i zaposlenika imaju velika očekivanja usmjerena na zbrinjavanje djeteta, njegu i zadovoljavanje potreba, jer nemaju cjelokupnu sliku o funkcioniranju i radu dječjih vrtića i odgajatelja. Nerijetko se mogu čuti i komentari – „Ma vi se ovdje samo igrate!“. Malo je istraživanja koja se bave temom roditeljskih očekivanja i mišljenja o dječjem vrtiću i odgajateljima na području Republike Hrvatske. Cilj je ovog rada otkriti koja su zapravo očekivanja roditelja od odgojno-obrazovnih ustanova – koje djeci pružaju „sigurno mjesto“ dok roditelji rade te odgajatelja – koji predstavljaju djeci važne osobe, s kojima provode do deset sati dnevno i kojima vjeruju jednako kao svojim roditeljima nakon što prođu proces prilagodbe. Obzirom da je bilo potrebno puno truda i zalaganja, istraživanja i razvijanja kako bi se promijenila uloga dječjih vrtića u odgojno-obrazovne ustanove prepoznate u društvu kao važno mjesto, neophodno je osvijestiti da djeca od najranije dobi, ukoliko im se to omogući, u svojim odgojnim skupinama mogu dobiti ono što je postalo primarni cilj odgoja i obrazovanja od najranije dobi. Dječji vrtić je prilika djetetu za samostalno, cjelovito učenje i pravilan rast i razvoj u skladu s dobi i individualnim mogućnostima. Zbog toga je potrebno utvrditi koliko roditelji znaju o tome, dijele li mišljenje struke o tome što je važno, a što ne te kakva iskustva imaju s procesom prilagodbe.

Prvi dio rada prikazuje najvažnije teorijske dijelove vezane uz obitelj, roditeljstvo i utjecaj obitelji na razvoj djeteta. Osim toga, navedene su specifičnosti djeteta rane dobi uključenog u dječji vrtić, utjecaj institucionalnog odgoja na dijete, uloga odgajatelja, proces prilagodbe i važnost suradnje u tom procesu (ali i nadalje). Kako bi se dobilo što je moguće više odgovora za analizu, odnosno potvrdile (ili odbacile) postavljene hipoteze, sastavljen je anketni upitnik za roditelje djece rane dobi. Istraživanje je provedeno u dječjim vrtićima na području Istarske županije, a u njemu je sudjelovalo 118 ispitanika. Rezultati istraživanja, ispitivanja roditeljskih očekivanja, mišljenja i iskustava s dječjim vrtićem i odgajateljima, prikazani su u šestom poglavlju.

2. Obitelj i njena jedinstvenost

Svako dijete dolazi iz jedinstvene obitelji. Obitelj je prva i najvažnija društvena zajednica kojoj ono pripada, a samo definiranje tog pojma oduvijek je privlačilo pažnju brojnih teoretičara i znanstvenika, koji su mu prilazili iz različitih smjerova. Tako se pojam obitelj može definirati prema njenoj funkciji, strukturi, prema odnosima u njoj, važnosti koju ima za pojedinca i na još mnogo drugih načina. Međutim, iako postoje različita tumačenja i brojne definicije, pojam obitelj i odgovor na pitanje tko čini obitelj nemoguće je svesti na samo jedan prihvatljiv odgovor (Ljubetić, 2007a).

Definiranje obitelji, dakle, moguće je pristupiti s aspekta različitih znanstvenih područja, koja se u svojem određivanju tog pojma slažu u jednom – a to je da je ona zajednica: biološka, društvena i socijalna. S tog polazišta, obitelj se može odrediti kao „*prirodna zajednica ljudi u kojoj se obavlja reproduksijski ciklus – u njoj se ljudi rađaju, žive, odgajaju i umiru. Pojam obitelj označava mjesto obitavališta jedne zajednice ljudi gdje se njeguju i razvijaju primarni ljudski odnosi*“ (Rosić, 2005:81).

Prema tradicionalnom shvaćanju obitelj je stalna zajednica koju čine muž, žena i djeca, no u današnje, suvremeno vrijeme njen se status značajno promijenio i postoje različite vrste obitelji koje nužno ne ostaju u istom obliku. Ljubetić (2007a), obitelj dijeli na *užu* i *širu*. *Užu* čine roditelji i djeca, dok u *širu* spada ostala rodbina: bake, djedovi, stričevi, strine, tete i dr. Na sličan način, tradicionalne obitelji definiraju i Rosić i Zloković (2002). Tradicionalnu obitelj definiraju prema obiteljskom funkcioniranju – zaposleni otac, majka kućanica, dijete ili više njih, u čiju obiteljsku strukturu spadaju još bake i djedovi te drugi članovi obitelji.

U današnje vrijeme, obzirom na promjene koje su se dogodile u društvu, došlo je do promjena i u određenju obitelji kao zajednice, ali i u njenoj strukturi. Stoga, prema suvremenoj podjeli obitelj može biti jednoroditeljska (majke ili očevi koji imaju dijete bez partnera), s oba roditelja u braku, obitelj samohranih i razvedenih roditelja, obitelj u usvojenju, „baka/djed obitelji“ (u kojima bake i djedovi imaju skrbništvo nad djecom), a zajednice mogu biti vanbračne, istospolne i dr. (Ljubetić, 2007a; Rosić i Zloković, 2002). Sukladno tome, u *Tablici 1*, prikazane su sličnosti i razlike između suvremene i tradicionalne obitelji prema obiteljskoj strukturi i njenim funkcijama.

Tablica 1. Struktura i funkcije tradicionalnih i suvremenih obitelji - sličnosti i razlike (prilagođeno prema Rosić i Zloković, 2002:20)

STRUKTURA I FUNKCIJE	TRADICIONALNE OBITELJI	SUVREMENE OBITELJI
Veličina	Velike obitelji (više od četvero djece)	Male obitelji (jedno do dvoje djece ili bez djece)
Struktura	Otac i majka / djed-baka i drugi članovi obitelji	Otac i majka Samohrani roditelji Razvedeni roditelji Jednoroditeljske obitelji
Stil odgoja	Autoritarni	Autoritativni Autoritarni Permisivni ili popustljivi Ravnodušni ili zanemarujući
Odgojna funkcija	Odgoj se odvija unutar obitelji	Često se prebacuje na ustanove i druge osobe
Socijalizacijska funkcija	Odvija se u obitelji	Kao i odgojna funkcija, prebacuje se na druge osobe i ustanove
Slobodno vrijeme	U obitelji	Izvan obitelji
Materijalni uvjeti	Otac radi, majka kod kuće	Zaposlena oba roditelja uz nerijetku materijalnu pomoć obitelji

Obzirom na porast broja tzv. nepotpunih obitelji, koji se primjećuje od 90-tih do danas, stručnjaci postavljaju pitanje kvalitete življenja unutar njih. Nije jednostavno pronaći odgovore na pitanje zašto se promjene u obiteljskoj strukturi događaju te zašto se roditelji odlučuju i odabiru odgajati svoju djecu u takvim uvjetima (jesu li primorani ili su sami tako odlučili). Promjene koje su se dogodile u svijetu, utjecale su na ljudsku slobodu mišljenja i odabira života kakvog će kao jedinka živjeti. A ono što je najbitnije, ne postoje dokazi da odrastanje i život u takvim obiteljima šteti i da je kvaliteta života suvremenih obitelji lošija od tradicionalnih. S tim u svezi, obitelj se može definirati i kao „svaka grupa ljudi u braku, krvnom srodstvu, usvajanju, seksualnim i međusobno intimnim odnosima“ (Rosić i Zloković, 2002:15). Istraživanje obitelji, promjena u njejoj strukturi i funkcioniranju tema je koja će uvijek biti aktualna. Važno je pritom osvijestiti, da kakva god obitelj bila, njena je uloga uvijek ista: odgoj, rast i razvoj male djece u sredini koja bi trebala biti stabilna, podržavajuća, pozitivna, sigurna, povezana,

obiteljska (Panić, 2020) te zadovoljenje primarnih obiteljskih potreba (emocionalnih, fizičkih i socioekonomskih) (Štalekar, 2010).

2.1. Roditeljstvo

Biti roditelj, jedna je od najzahtjevnijih, no istovremeno i najljepših uloga koja je, osim što je izuzetno važna, izuzetno i izazovna. Roditeljstvo uključuje neprestano učenje, kreativnost te stalnu skrb i odgoj djece upotrebljavajući sve moguće vještine, metode, znanja i kroz život stečena iskustva. Ono što roditeljstvo čini specifičnim i posebnim, je to što ne postoji jedan definirani roditeljski stil i način odgoja kojega se svi drže. Roditeljstvo i način odgoja djece različito se shvaća od obitelji do obitelji i ne može se odvojiti od kulturne sredine iz koje roditelji i djeca potječu, kao ni od uvjerenja roditelja i uvjeta u kojima obitelj trenutno živi. Zbog toga se na roditeljstvo može promatrati i kao na proces koji se stalno razvija i mijenja sukladno promjenama koje se odvijaju u društvu i društvenoj sredini (Ljubetić, 2007a).

Ono što je zajedničko svim roditeljima je usmjerenost na partnera prije rođenja djeteta (ukoliko se, naravno, radi o obitelji s oba roditelja). Iz takve situacije, gdje se mladi par zajednički osamostaljuje, planira i stvara vlastitu obitelj i uvjete za život, gdje ne nedostaje vremena za partnera i uživanje – rođenjem djeteta dolazi do potpunog obrata. Premda je rođenje jedno od najljepših i najsretnijih trenutaka u životu roditelja, ono u potpunosti mijenja život oba roditelja koji se u potpunosti i iznova moraju prilagoditi sebe i zajednički život te sve podrediti djetetu. Često ta novonastala situacija kod mladih donosi stres, što tada može rezultirati konfliktima zbog teškog usklađivanja svojih potreba (koje se nerijetko moraju zapostaviti ili odgoditi) s potrebama djeteta. S vremenom, tj. kako dijete raste, situacija se ponovno „vraća u normalu“. Roditelji pronalaze neki balans, prihvaćaju promjene i nanovo uspostavljaju kontrolu nad vlastitim životom, u kojemu više nisu sami (Ljubetić, 2007a).

Smatra se da majčinstvo predstavlja ključni element ženinog identiteta i najvažniju ulogu u životu. „*Majčinstvo je temelj osobnog ispunjenja, razvoja i sreće, a istodobno je izvor najvećeg straha, tjeskobe i depresije*“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2006:225). Svakoj ženi ponaosob, majčinstvo budi jedinstven doživljaj, a njezina je

uloga i odnos prema djetetu izuzetno važna za njegov emocionalni razvoj i najznačajnija je u najranijoj dobi (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

S obzirom na to da muškarci ne osjećaju pritisak okoline da postanu očevi (kao što se isti stavlja ženama), uloga oca u roditeljstvu nešto je drugačija. Dok su žene instinktivno posvećene djeci od trenutka kada se rode – rodna podjela uloga omogućuje im pripremu na ulogu majke od ranog djetinjstva, muškarci se kao očevi ostvaruju učeći o roditeljstvu i brizi o djetetu uz majke. Tek kada postanu potpuno sigurni da su stekli sva potrebna znanja, mogu se u potpunosti posvetiti svojoj ulozi oca. Iako je u najranijoj dobi majka više uključena u odgoj, brigu i njegu djeteta, u današnje je vrijeme sve češća angažiranost i oca. Osim što omogućuje ravnopravnost roditeljske uloge, jednaka angažiranost oca povoljno utječe i na dijete i njegov razvoj. Ona doprinosi djetetovu ponašanju i omogućuje mu bolji uspjeh čak i u odrasloj dobi (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Prema autorici Pernar (2010), postati roditelj za mnoge je jedini smisao njihovog postojanja. Brigu o djetetu koje ovisi o odrasloj osobi, povezuju sa djelom života i iskustvom koje osobi, odnosno roditelju, donosi nagradu. Pritom jednako važnu ulogu imaju i majka i otac. Iako su njihove uloge određene i u potpunosti spolno različite, zbog dobrobiti djeteta važno je da su obje figure jednako prisutne u njegovom životu. Razlika u ulogama majke i oca bilježi se još od davnih vremena, a vidljiva je i dandanas unatoč pretpostavci da je uloga obitelji jačala i napredovala tijekom vremena (Pernar, 2010; Ljubetić, 2007a).

Odgovornost za uspješno roditeljstvo je isključivo na roditeljima – oni sami biraju postupke i načine reagiranja na djetetova ponašanja. „*Odgovorno roditeljstvo podrazumijeva i osobnu odgovornost roditelja (za to koliko su zdravi, uspješni, zadovoljni, ...) i odgovornost za odnos kakav imaju sa svojom djecom*“ (Milanović i sur., 2014:35). Isto je i s obiteljskim okruženjem i ozračjem unutar njega – određuju ga roditelji, a ne djeca i njihova ponašanja. Djeca će odrastajući, imati sjećanja na obiteljske događaje, a utjecaj na to kakva će ta sjećanja biti imaju roditelji te njihova uključenost i djelovanje u tim situacijama. Partnerstvo između roditelja jedna je od najznačajnijih komponenti za stvaranje poticajnog i ugodnog ozračja u obitelji, uz njihove osobine ličnosti, međusobna očekivanja i načine na koji percipiraju obitelj (Milanović i sur., 2014). Ono je važna sastavnica suvremenog roditeljstva, koje

odbacuje podjelu poslova na „muške“ i „ženske“ i omogućuje ravnopravnost. U ravnopravnom roditeljstvu važan je dogovor i prilagodba. Takvo roditeljstvo ima dobar utjecaj i na roditelje, jer majci pruža potporu, a ocu omogućuje osjećaj kompetentnosti i ono najvažnije, ne osjeća se isključenim (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Da bi roditeljstvo bilo kvalitetno, važno je da roditelji stvore osjećaj stručnosti ili kompetencije za svoju ulogu, koji se ostvaruje kod roditelja čija djeca napreduju i s kojom su ostvarili uzajaman odnos pun nježnosti i poštovanja. Kompetencija za roditeljsku ulogu stvara se od samih početaka. Čovjek se s njome ne rađa, već ju usvaja kroz život, a produbljuje se obrazovanjem i osnaživanjem roditelja (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Međutim, da bi se kompetencije čovjeka razvijale, potrebno je da pojedinac posjeduje urođenu motivaciju i potrebu za razvijanjem i mijenjanjem, kao i za cjeloživotnim učenjem. *„Kad su u pitanju kvalitete i sposobnosti roditelja za obnašanje roditeljske uloge, potrebno je imati na umu kako one nisu urođene (urođeno je zanimanje za ovladavanjem okruženja, prema Waters i Lawrence, 1993), već se trajno stječu i unaprjeđuju kroz sam proces roditeljstva, dakle, (su)djelovanjem“* (Ljubetić, 2007a:71).

2.2. Roditeljski stilovi odgoja

Roditeljski stil odgoja ovisi od pojedinca do pojedinca. Na njega utječu brojni faktori, među kojima je svakako i obiteljska kultura i kontekstualni uvjeti života. Vujičić (2011, prema Ljubetić, 2014), obiteljsku kulturu definira kao nešto specifično za tu obitelj, što ju čini autentičnom, neponovljivom i jedinstvenom od ostalih obitelji, a što ovisi o načinima na koje pojedinci u njoj razmišljaju, djeluju i odgajaju te realiziraju i potiču razvoj i učenje. Postavlja se pitanje koji bi roditeljski stil bio najbolji za dijete, a odgovor na njega nije nimalo jednostavan, jer ne postoji jedinstveno „rješenje“ i recept za svih. Odgojni stilovi mijenjali su se kroz povijest, a dobar dio odgoja ovisi i o načinu na koji su roditelji bili odgajani i o tome koliko im se kroz njihovo odrastanje omogućilo da vjeruju u sebe i svoje prosudbe (Rosić, 2005).

Roditeljski autoritet, njegova uspostava i način primjene jedno je od glavnih pitanja kojima se autori bave. Shabsavari (2012) u svome članku o stilovima roditeljstva govori kako se djeca rađaju kao „prazni papiri“ i osnovne pojmove o životu i svijetu usvajaju

u obitelji. Tamo uče govoriti, rastu i razvijaju se, ali i formiraju vlastite stavove kroz odgojni utjecaj (stil) roditelja. Naglašava kako na roditeljski stil odgoja utječu brojni čimbenici, među kojima su kultura, društvo, politika i ekonomske prilike obitelji, koji najviše utječu na njihova ponašanja, stavove i uvjerenja. Pritom, Maccoby i Martin (1983, prema Milanović i sur., 2014; Obradović i Čudina-Obradović, 2003) ističu roditeljski nadzor i roditeljsku toplinu kao bitne sastavnice roditeljstva, čije kombiniranje bitno utječe na djetetov odgoj i razvoj kao individue, a iz kojih proizlaze četiri osnovna stila roditeljstva. To su: *autoritativni*, *autoritarni*, *popustljivi* ili *permisivni* te *ravnodušni* ili *zanemarujući*.

Autoritativni stil odgoja smatra se neupitno najboljim – roditelji djeci postavljaju jasne granice, a pritom im pružaju toplinu, ljubav, osjetljivi su prema njima i brinu da su im sve potrebe zadovoljene. Od djece potražuju onoliko koliko oni mogu razumjeti (sukladno dobi), pritom vodeći brigu o tome kako se oni osjećaju. S djecom razgovaraju o svim odlukama koje donose za njih, uvažavajući njihovo mišljenje. Takva djeca izrastaju u sigurne i samopouzdanе pojedince, sposobne za samokontrolu, prihvaćanje rizika i spremne na velika ostvarenja i uspjeh. Osim toga, kod djece autoritativnih roditelja razvijaju se razne vještine, poput znatiželje i samouvjerenosti te osjećaj povjerenja, odgovornosti i poštovanja (Milanović i sur., 2014; Pernar 2010).

Drugi stil odgoja, *autoritarni*, više se bazira na autoritetu, nego na toplini. Autoritarni roditelji disciplinu uspostavljaju zahtjevima i strogoćom, pri čemu koriste kazne i prijetnje. Taj stil roditeljstva cijeni poniznost i poslušnost, a od djece očekuje da poštuju roditelje i njihov autoritet. Problem kod autoritarnog odgojnog stila je taj što donosi kontraefekt, odnosno kod djece izaziva nesigurnost i povučенost, a moguća je pojava i nepoželjnih ponašanja. Djeca autoritarnih roditelja često su neuspješna u savladavanju i rješavanju problemskih situacija, jer se njima ne stignu baviti dok pokušavaju ugoditi roditeljima (Milanović i sur., 2014). Često taj način odgoja kod djece razvija agresiju i nedostatak empatije prema drugima, ali i nedostatak samokontrole kada dolazi do neke frustracije (Pernar, 2010).

Popustljivo roditeljstvo (permisivno) sušta je suprotnost autoritarnom. Odlikuje ga velika količina ljubavi, nježnosti i topline te niska količina autoriteta. Djeci ne postavljaju ograničenja, već im pružaju puno potpore i poticaja, bez ikakve strukture, reda i pružanja osjećaja stalnosti. Kod djece popustljivih roditelja, kao i kod one autoritarnih,

također se razvija nesigurnost, samokontrola je slaba, nemaju osjećaj za odgovornost, a kad ne dobiju ono što žele, ljute se i mogu postati agresivni (Milanović i sur., 2014).

Ravnodušni (zanemarujući) roditelji, s druge strane, prema svojoj djeci ne postavljaju niti autoritet, niti su emotivni i topli. Taj roditeljski stil autorica Pernar (2010) smatra najmanje zdravim. Roditelji, tvrde Milanović i sur. (2014), postavljaju djeci izrazito malo granica i pružaju izrazito malo nježnosti, što nikako ne potiče njihov zdrav razvoj, već uzrokuje probleme – od ponašanja do nezainteresiranosti za školu i učenje te sklonost ka opojnim sredstvima kad odrastu.

Za zdrav i kvalitetan rast i razvoj djeteta, nužno je pronaći i pružiti dobar omjer topline i granica. Roditeljstvo je dio obiteljskog života koji se prvenstveno mora promatrati kroz sustav uvjerenja roditelja, jer su ona polazište za roditeljski stil koji će koristiti. Taj stil u konačnici utječe na dječje ponašanje, tj. na njegov razvoj, kao i na razvoj njegovih stavova i uvjerenja (Ljubetić, 2007a). Rosić (2005) roditeljstvo poetično vidi kao igru koja traje dok dijete ne odraste, a koja ima za cilj naučiti i unaprijediti roditeljske vještine. Osim toga, smatra ga vječnim poslom, koji traje 24 sata, 7 dana u tjednu, koji ne dozvoljava slobodno vrijeme, ali omogućuje pružanje ljubavi, brigu, igru i druge zadatke, koji ne dopuštaju da roditelju „zabušavaju“ ili „daju otkaz“.

Odgoj u obitelji oduvijek je bio određen spolnim razlikama i podrazumijevao veću emocionalnu uključenost i odgovornost majki, a očeve svrstavao u kategoriju tzv. „sekundarnih njegovatelja“ koji imaju dominantniju ulogu u obitelji. Istraživanja provedena u novije vrijeme, ukazuju da je uloga oca jednako važna kao i uloga majke te može i treba biti temeljena na jednakosti i ravnopravnosti (Ljubetić 2007a; Pernar, 2010; Brust Nemet, Vrdoljak i Livaja Budaić, 2021). Razlog tome je taj što je uloga majki kao domaćica postala iznimka, a ne pravilo. U današnje je vrijeme normalno da žene rade puno radno vrijeme kao muškarci, zbog čega dolazi do sve veće potrebe za jednakim sudjelovanjem u svim obiteljskim „poslovima“, pa tako i u odgoju djece. Tu je važno dodati i to da se današnje obitelji odlučuju imati manje djece pa je moguće udovoljiti individualnim potrebama svakog djeteta. Očevi, kao i majke, zbog toga imaju mogućnost ravnopravne odgovornosti i uključivanja u odgoj djeteta (Pernar, 2010).

2.3. Obiteljska uloga i utjecaj na dječji razvoj

Odgovornost za dijete i svoja ponašanja u vezi s djetetovim ponašanjima isključivo je roditeljeva. Isto se odnosi i na obiteljsko okruženje – kreiraju ga roditelji, ne djeca. Pojam odgovorno roditeljstvo, prema autorici Milanović (2014), osim odgovornosti za dijete, obuhvaća i odgovornost za uspostavljanje odnosa s njime. Emocije roditelja utječu: na to kako će se odvijati interakcije, na procjenu događaja i ponašanja djeteta, na mimiku i geste koje su nužne za pokazivanje i učenje svih emocija (dobrih i „loših“) te na načine na koje će reagirati u pojedinim situacijama.

Obitelj ima brojne funkcije. Osim što se brine za primjeren rast i razvoj te zdrav život svih svojih članova, Berk (1994, prema Ljubetić, 2007a) ističe vitalne funkcije obitelji kao značajne za preživljavanje današnjeg društva: reproduktivna funkcija koja utječe na širenje obitelji, gospodarska koja utječe na život, pedagoška na kulturu – bez kojih se društvo ne bi moglo razvijati. Iako se dovodi u pitanje jesu li neke obiteljske funkcije izgubile na vrijednosti dolaskom suvremenog doba, smatra se kako su ipak dobile na značaju i proširile se u pojedinim aspektima. Međutim, kao najznačajnije funkcije obitelji, najviše se ističu ona *emocionalna* i *socijalna* (Ljubetić, 2007a; Pintar, 2018). Ukoliko se ona dobro izvrši, velika je vjerojatnost da će se dijete uspješno nositi s teškim i izazovnim situacijama koje mu donosi život te pritom neće osjećati nesigurnost. U tom kontekstu, autori Obradović i Čudina-Obradović (2003), govore o „dobrom roditeljstvu“, koje je najznačajnije u prvim godinama života djeteta. Dok je u prve dvije godine ono važno za stvaranje emocionalnih veza (pružanjem dovoljno pažnje, brigom, toplim odnosom prema djetetu, reagiranjem na njegove potrebe), od treće do šeste godine u fokusu bi trebalo biti jačanje socijalnih vještina (stvaranje veza i prijateljstava, sposobnost prilagođavanja u društvenoj zajednici, motiviranost za ostvarivanjem ciljeva). „*Djeca te dobi uspostavljaju nezavisnost i inicijativu, a roditelji mudrim nadzorom i usklađivanjem djetetovih zahtjeva s njegovim mogućnostima uspostavljaju i postavljaju čvrste i jasne granice djetetova ponašanja, u okviru toploga ozračja ljubavi i brige*“ (Obradović i Čudina-Obradović, 2003:58).

Iz istoga možemo zaključiti, kako odgoj i obrazovanje, socijalizacija te briga i očuvanje zdravlja ostaju najveće i najznačajnije funkcije u obitelji, no kao korak naprijed dodaje se poticanje i usmjeravanje djeteta prema boljoj budućnosti, koja uključuje obrazovanje i školovanje, te profesionalni razvoj. Zato roditelji moraju biti u koraku s vremenom i

promjenama koje se odvijaju, kako bi mogli voditi i usmjeravati svoju djecu i pružati im podršku za ostvarenje svih mogućnosti. Može se reći kako se obiteljske funkcije povećavaju s promjenama koje nam donosi suvremeno doba, isto kao i s očekivanjima društva (Ljubetić, 2007a).

Minuchin (2008, prema Visković, 2018) obiteljske funkcije dijeli na *zaštitne* i *socijalizacijske*, jer je primarna uloga obitelji da dijete štiti od okolinskog utjecaja, istovremeno ga pokušavajući odgojiti i usmjeriti na pravi put. *Odgojno-obrazovna funkcija* jedna je od trajnih funkcija obitelji, zbog čega se upravo njoj daje najveća važnost, kao i zbog činjenice kako je upravo ona nužna za izgradnju djeteta, njegov rast i razvoj te prilagođavanje svijetu u kojem odrasta. Činjenica je da odgojnu funkciju, kada govorimo o socijalnom i emocionalnom razvoju te razvoju sustava vrijednosti, ne može zamijeniti niti jedna druga sredina. Ono što se izgradi u obitelji u kojoj postoji međusobna svijest svih članova, ima izraženiji utjecaj čak i na dijete koje odrasta izvan obitelji, a sličan je (čak i jači), utjecaj i u jednoroditeljskim obiteljima (Visković, 2018).

Funkcioniranje pojedine obitelji ovisi o njenoj kulturi. Ono se ne može izravno promatrati, već je vidljivo po izravnim i neizravnim načinima djelovanja njenih članova. Može se definirati i kao odnos, interakcija, komunikacija, način na koji se udovoljava potrebama, stvaraju i održavaju odnosi, rješavaju problemi, provodi vrijeme. Povezanost članova, sposobnost prilagodbe i promjene, propusnost obiteljskih granica, podjela zadaća i uloga i komunikacija kao glavni način dogovaranja u obitelji, predstavljaju glavne značajke kvalitetnog obiteljskog funkcioniranja (Olson i Goral, 2003; Beavres i Hampson, 2003, prema Visković, 2018).

Kao prva i primarna djetetova zajednica, obitelj (prvenstveno roditelji) ima veliku odgovornost i obavezu omogućiti djetetu odrastanje u skladu s njegovim najboljim interesima. Skladni odnosi između roditelja imaju velik, pozitivan utjecaj na dijete i njegovu emocionalnu stabilnost. Kao što je već dobro poznato, dijete uči od odraslih i na njihovim obrascima ponašanja gradi sebe i svoje reakcije. Poznato je da dijete uči od najranije dobi, kada roditelji imaju najveći utjecaj na razvoj njegove osobnosti. Zbog toga, važno je biti pozitivan primjer te čak i u situacijama neslaganja zbog neke odluke drugog roditelja, rasprave i svađe ostaviti za trenutke kada dijete nije prisutno. Opovrgavanje tuđeg autoriteta stvara konfuziju kod djeteta i nepovoljno utječe na njega. Suradnja i partnerstvo između roditelja koje se prenosi na djecu, razvija

pozitivnu i poticajnu sredinu koja omogućuje razvoj u pozitivnu i prilagođenu osobu. Briga roditelja o djetetu započinje prije njegovog rođenja i jedino mu oni mogu pružiti potrebnu zaštitu. Način na koji će oni to učiniti ovisi o njihovoj emocionalnoj zrelosti, spremnosti za ulogu roditelja, sposobnostima primjene vještina odgajanja i brojnim drugim faktorima koji su prethodno već navedeni (Rosić, 2005; Rosić i Zloković, 2002).

„Emocionalne veze stvorene u obitelji traju tijekom cijeloga života i služe kao prototip za socijalne odnose u široj društvenoj okolini“ (Rosić i Zloković, 2002:38). Nedovoljno poticaja može rezultirati teškoćama u razvoju djetetovih socijalnih, emocionalnih i intelektualnih sposobnosti. S druge strane, odnos roditelja i djeteta koji obiluje međusobnim povjerenjem i sigurnosti, dovodi do sazrijevanja djeteta i pozitivno utječe na njegovu sigurnost u sebe, povjerenje prema drugima, ali i na školski uspjeh te preuzimanje novih uloga u životu. I suvremena istraživanja potvrđuju snažan utjecaj roditelja na djetetov razvoj, a kao najvažnije čimbenike, Hall i Kelly (1996, prema Rosić i Zloković, 2002) spominju: obiteljsko funkcioniranje, status pojedinog člana obitelji, načine suradnje roditelja i ustanove (škola, dječji vrtić), podršku roditeljima u definiranju svoje uloge (stručnjaci) te pomoć obiteljima koje nemaju mogućnost primjerene brige o djeci ili koji je ne pružaju dovoljno. Juul (2020), kao najznačajnije, navodi pet komponenti obiteljskog odgoja nužnih za njeno dobro funkcioniranje: suradnju i integritet, samopouzdanje i vjerovanje u vlastitu vrijednost, odgovornost, postavljanje granica i uzor roditelja (roditelj – svjetionik). Pritom naglašava kako djeca najbolje uče kako biti dobar odrastao čovjek od svojih roditelja, tj. njihovih obrazaca ponašanja. Iz tog razloga, djetetu ne treba cjelodnevno stimulirano okruženje, već bi se obzirom na strukturiran način života koji se odvija izvan obitelji (dječji vrtići), obiteljski odgoj trebao bazirati na samostalnom pronalaženju zanimacije.

Današnje društvo ima velika očekivanja od roditelja, za koja pojedinci nemaju razvijene sve potrebne kompetencije. Uloga roditelja jedna je od najzahtjevnijih uloga i nije je uvijek moguće ostvariti u najboljem interesu za dijete. Važno je zato roditeljima omogućiti i pružiti podršku u razvijanju svojih kompetencija, jer o tome ovisi dobrobit djeteta u budućnosti (Rosić i Zloković, 2002).

Jedan od glavnih razloga za to, jest i činjenica da se u današnje vrijeme u odgoju više ne teži isključivo pripremi djece za budućnost kao građanina spremnog na suradnju i dijeljenje, koji je odgovoran i za druge, a ne samo za sebe. U novije, suvremeno doba,

težnja je na osnaživanju djetetove samostalnosti i neovisnosti, zbog čega Maleš (2012) smatra da se roditelji trebaju posvetiti odgoju za razvoj tih sposobnosti. Pritom, kao srž odgoja suvremenog roditelja navodi pozitivnu disciplinu, odnosno jasno postavljanje granica. Osim toga, važno je pružiti djetetu pozitivan i dobar roditeljski primjer, koji će mu omogućiti dobivanje važnih sposobnosti za život. Svoje vještine i sposobnosti ono izgrađuje čineći, zbog čega je potrebno omogućiti mu „*da u svakodnevnim situacijama donosi odluke, rješava probleme i uči se odgovornosti*“ (Maleš, 2012:14).

Suvremeni koncept odgoja, nažalost, donosi određene probleme roditeljima koji nisu sigurni u sebe i svoje roditeljske sposobnosti te koji nemaju podršku okoline i pomoć u usavršavanju i izgradnji svoje roditeljske uloge. U tim situacijama može doći do nepoželjnih posljedica za dijete – pretjerano popustljiv odgoj dovodi do nemogućnosti kontroliranja djeteta, a pretjerano „strukturiran“ do ne dopuštanja razvoja njegove autonomije i samostalnosti. Nužno je pronaći dobar omjer popustljivosti i autoriteta, jer je današnji stil odgoja djece, prema autorici Maleš (2012), postao izrazito izazovan roditeljima koji se sve češće teško snalaze u pojedinim situacijama. Izazov im je postao prilagoditi se „teškoćama današnjice“ jer za to ne posjeduju dovoljno znanja i vještina, zbog čega im je potrebna pomoć stručnjaka koju nerijetko „ne žele“ dobiti ili ne znaju primijeniti u odgoju. Zato je važno da stručnjaci koji zajedno s roditeljima sudjeluju u odgoju i obrazovanju djeteta, osnažuju roditelje za partnerstvo u cilju djetetove dobrobiti i razvoja u sposobnog i samostalnog pojedinca.

3. Ustanove ranog i predškolskog odgoja i njihov značaj za dijete

Suvremeno doba, brz razvoj na svim područjima i nova uloga žena, dovelo je do promjena i u brizi o djeci. Na žene se više ne gleda samo kao na domaćice i majke, već postaju ravnopravne na svim područjima. Osim svojih kućanskih i obiteljskih obaveza u velikom postotku imaju i poslovne obaveze. Brigu o djeci od najranije dobi preuzimaju ustanove ranog i predškolskog odgoja¹ i odgajatelj², koji čine dopunu obiteljskom odgoju. Iz navedenih razloga može se zaključiti kako suvremeno doba zapravo dovodi do naglog pada primarnih obiteljskih funkcija i zahtijeva veću angažiranost društva i dječjih vrtića za preuzimanje i provođenje skrbi i odgoja djece rane dobi (Petrović-Sočo, 2007).

Državni zavod za statistiku (2023) objavljuje podatak, kako je u Republici Hrvatskoj u pedagoškoj godini 2022./2023. bilo upisano ukupno 32 578 djece rane dobi (do treće godine života), što čini 20,03% od ukupno upisane djece u vrtiće. U Istarskoj županiji od toga je bilo upisano 2 987 djece.

Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ističe osiguravanje optimalnih uvjeta kao preduvjet cjelovitog razvoja svakog djeteta, koje se počinje graditi kao osoba od najranije dobi (Slunjski i sur., 2012). Rano djetinjstvo najvažnije je razdoblje u životu pojedinca. U tom periodu, dijete se najviše razvija i formira svoju ličnost, zbog čega je važno da se sustav ranog i predškolskog odgoja ostvaruje kroz odgovarajuće propisane standarde (Vandenbroeck, Lenaerts i Beblavý, 2018). Slunjski i sur., suvremene dječje vrtiće stoga definiraju „kao mjesto kvalitetnog življenja, ravnopravnog sudjelovanja i zajedničkog učenja djece i odraslih, u kojoj svi subjekti imaju priliku prakticirati odgovorno ponašanje (prema sebi, drugima i cjelokupnom okruženju)“ (2012:20). Odgojno-obrazovni rad treba se temeljiti na slobodi izbora i poštivanju svakog djeteta ponaosob, a dječji vrtić i odgajatelj tu su da omogućuju djeci zajedničko učenje i ravnopravnost (Slunjski i sur., 2012).

Obzirom na porast broja djece koja se upisuju u ustanove ranog i predškolskog odgoja na nivou Europske unije, odgoj i obrazovanje postaju sve veća potreba i prioritet u

¹ Dalje u tekstu po potrebi će se koristiti i pojam „dječji vrtić“

² U cijelome radu muški rod riječi „odgajatelj/i“ vrijedi za sve rodove

mnogim državama članicama (Vandenbroeck, Lenaerts i Beblavý, 2018). U Republici Hrvatskoj djeca se mogu uključiti institucionalnom odgoju u dobi od šest mjeseci, no najčešće to nije praksa i u jaslice se upisuju najranije s napunjenih godinu dana. U drugim zemljama, mogući su i raniji upisi, ovisno o vremenu koje majke zakonski mogu provesti na porodiljnom dopustu, o njihovim karijerama, ekonomskim prilikama i drugim razlozima (Petrović-Sočo, 2007). U većini je europskih zemalja sustav ranog odgoja odvojen od predškolskog odgoja. U tom smislu, za predškolski je odgoj nadležno Ministarstvo obrazovanja, a za rani odgoj Ministarstvo socijalne skrbi (tzv. Split sustav). U Republici Hrvatskoj rani i predškolski odgoj djeluje kao integrirani sustav, jer se skrb za dijete i učenje djeteta ne mogu odijeliti, a na dijete se gleda kao na cjelovito biće (Moss, 2014) i u nadležnosti je *Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih*.

Članak 1., točka 2 *Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi* (NN 10/1997 (NN 107/2007, NN 94/2013, NN 98/2019, NN 57/2022)) definira predškolski odgoj kao program koji objedinjuje zaštitu, skrb, odgoj i obrazovanje koji se odvijaju u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Budući da djeca uče kroz igru, velika je važnost takvog holističkog pristupa koji uključuje obrazovanje i skrb kao podršku razvoju djeteta. Sukladno tome, Vandenbroeck, Lenaerts i Beblavý (2018) navode određene prednosti za djecu uključenu u rani i predškolski odgoj i obrazovanje, koje će biti značajne za daljnji život, a uključuju dobrobit na individualnoj i društvenoj razini. Kvalitetan odgoj i obrazovanje od najranije dobi imaju dugoročnu korist za pojedinca jer mu omogućuju manje društvenih i obrazovnih intervencija, lakšu prilagodbu društvu, prihvaćanje različitosti i inkluziju, bolja akademska postignuća koja dovode do boljeg kotiranja na samom tržištu rada te manju vjerojatnost za bavljenje kriminalom u budućnosti. Kako bi sve navedeno bilo moguće ostvariti, osoblje (ne isključivo odgajatelji) koje radi na poslovima odgoja i obrazovanja djece rane dobi mora osigurati kvalitetu kroz četiri međusobno povezane vrste kompetencija. To su individualne, institucionalne, međuinstitucionalne i kompetencije upravljanja, koje zahtijevaju formalno i cjeloživotno obrazovanje svih djelatnika, dobre uvjete rada i pedagošku podršku u radu, suradnju s drugim institucijama koje vode brigu o obiteljima i djeci te podršku i pomoć osnivača. Osim toga, Europska komisija, izuzetno važnom navodi i suradnju s obitelji te njihovu uključenost u sam sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Vandenbroeck, Lenaerts i Beblavý, 2018), o čemu će se više govoriti u nastavku rada.

3.1. Utjecaj konteksta i kulture ustanove na dijete rane dobi

Kultura dječjeg vrtića podrazumijeva cjelokupnu sliku i način života ustanove. Uključuje interakcije i odnose djece i odraslih koji dolaze iz različitih kulturnih sredina, zadane norme, ponašanja i očekivanja u zajednici i njihovo poštivanje te stavove i vrijednosti svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (Visković, 2018). Osim toga, Vujičić (2008) kao važne odrednice kulture spominje kolegijalnost i uzajamno pomaganje.

Kultura je promjenjiva, što je i logično obzirom na česte izmjene konteksta u kojem se odvija odgojno-obrazovni rad: upis nove djece ili premještaj iz drugih dječjih vrtića, novi roditelji, osoblje, promjene na lokalnoj razini, gospodarstvene promjene, politika i dr. Ono što kulturu ustanove čini specifičnom i posebnom je činjenica da su njene značajnije dimenzije „oku nevidljive“, a imaju veći utjecaj. To se najbolje može uočiti u vrijednostima i stavovima koji proizlaze iz pojedine kulture i ne mogu se lako mijenjati. Razvoj kulture pojedine ustanove spiralan je proces i ovisi o svim sudionicima, a kako bi se ostvario potrebno je dokumentirati i pratiti sve promjene, jer je to temelj za daljnji razvoj (Visković, 2018).

Prostor dječjeg vrtića smatra se trećim odgajateljem. Dijete uči na prirodan način, stoga poticajno opremljen prostor, koji je „vidljiv“ a „manje značajan“ dio kulture pojedine ustanove, treba biti neizostavan dio odrastanja u dječjem vrtiću (Miljak, 2009). Fizičko okruženje dječjih vrtića koje podrazumijeva uređenje prostora, opremljenost materijalima, igrama i sredstvima za rad, izravno utječe na dijete i njegovo učenje, a važno je jer omogućuje uvid u odgajateljevo razumijevanje djece i njihovih potreba, interesa, mogućnosti i sposobnosti (Miljak, 2009).

Obzirom na sve veću potrebu djece i roditelja za odgojno-obrazovnim ustanovama od najranije dobi i promjenama u pogledu na dijete, kvaliteta okruženja u dječjim vrtićima i novi pristup rada odgajatelja (koji isključuje poučavanje i frontalne oblike rada te se bazira na organizaciji prostora i individualiziranim pristupima) postaje sve prisutnija i važnija (Petrović-Sočo, 2007). To se i smatra nužnim, obzirom da dječji vrtići danas postaju drugi dom djeci koja u njima provode do deset sati dnevno. Upravo iz tog razloga, dječji vrtići trebaju postati mjesta u kojima djeca uče zajedno s odraslima, na što uvelike utječu organizacijski i kontekstualni uvjeti rada. Oni trebaju biti organizirani na način da potiču aktivno učenje djece kroz igru i aktivnost, a to je moguće samo

ukoliko je prostor bogato opremljen materijalima i raspoređen u centre aktivnosti koji djeci omogućuju samostalnost odabira (Ljubetić, 2009; Miljak, 2015; Petrović-Sočo, 2007). No važno je uvijek omogućiti vremensku fleksibilnost, jer svako je dijete individua i uči svojom brzinom prema individualnim obrascima učenja (Ljubetić, 2009).

Vođenje ustanove jedno je od važnijih odrednica kulture pojedine ustanove, koje se ujedno smatra i najteže promjenjivom odrednicom. Za kvalitetnije vođenje ustanove, potrebno je usmjeriti pažnju na stvaranje skladnih odnosa svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, jer se upravo taj dio smatra važnijim od potreba i zahtjeva zajednice (Srića, 2004, prema Miljak, 2009). Poznato je, da je vođenje ustanove izuzetno kompleksan posao koji je nužno ne promatrati isključivo iz jednog ugla i u kojem je važno prepoznati i odabrati najbolji smjer daljnjeg razvoja ustanove. Senge (2004, prema Miljak, 2009) odgojno-obrazovne ustanove doživljava kao žive organizme i smatra da ih treba promatrati kao i vrt. Ravnatelj je vrtlar koji ima posla s živim sustavima kojima je nemoguće baratati kao sa strojevima. Uloga vrtlara koju bi uspješan ravnatelj trebao provoditi, zapravo je, omogućiti uvjete svim biljkama iz svoga vrta za uspješan rast i razvoj. To je ostvarivo samo u ustanovama koje su spremne na promjene na svim razinama, u smjeru organizacije koja uči. U tom smjeru, važna je i spremnost odgajatelja na promjene, jer on ima ključnu ulogu u vođenju vlastite odgojne skupine. Promjene se tu odnose na promatranje djeteta kao cjelovitog bića, koje uči čineći, a ne putem pukog prenošenja znanja. Međusobna suradnja svih sudionika i otvorena komunikacija, ključni su za razvoj ustanove, a ravnatelj je osoba koja treba potpomagati i omogućavati razvoj odnosa svojim izravnim i neizravnim uplitanjem.

Ivanušec (2021) uz to navodi da dječji vrtić treba dovesti na razinu „zajednice koja uči“, što zahtijeva njegov učestali razvoj te propitkivanje i mijenjanje odgojno-obrazovne prakse svih sudionika. U takvoj zajednici, važno je (uz pomoć i podršku stručnih suradnika i ravnatelja) uočiti kada kvaliteta odgojno-obrazovnog rada opada, kako bi se ista mogla mijenjati i unaprjeđivati (Slunjski, 2008; Ivanušec, 2021). Pritom, najvažnije je staviti naglasak na dijete i njegove potrebe, a ne na odgajatelje, vrtić i organizaciju vremena („ritam“ dana) prema rasporedu. Od strukturiranog vremena važnija je fleksibilnost i dječji izbor. Iz tog razloga, nužno je uspostaviti suradnju na svim razinama odgojno-obrazovnog rada, jer ona pospješuje i omogućuje stvaranje boljih uvjeta rada te sigurnije i povoljnije uvjete za razvoj djece (Ivanušec, 2021).

3.2. Odgovornost odgajateljske profesije

Odgajatelj u vrtiću važan je za djecu kao što je Sunce važno za svemir – na taj je način Mendeš (2018) parafrazirao riječi njemačkog pedagoga Adolpha Diesterwega i opisao bit odgajateljevog zanimanja, navodeći kako je on profesionalac koji planira i provodi odgojno-obrazovni rad u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Zbog toga je izuzetno važno njegovo obrazovanje koje započinje još na fakultetu, a nastavlja se kroz praksu i cjeloživotno učenje. *Europski parlament i savjet* donio je 2006. godine *Preporuku o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje* (2010), u koje ubraja: komunikaciju na materinjem i na stranom jeziku, matematičku, digitalnu i kompetenciju učenja, društvenu i građansku kompetenciju, inicijativu te kulturološku senzibiliziranost i izražavanje. Te kompetencije odnose se na sve akademski obrazovane građane država članica *Europske unije*, uz koje Mendeš (2018) dodaje važnost i specifičnih kompetencija, koje se odnose isključivo na odgajatelje. Neke od tih specifičnih kompetencija uključuju: komunikaciju na materinjem jeziku i osnovnu komunikaciju na stranom jeziku vezanu uz struku; umjetničke kompetencije; razumijevanje suvremenih spoznaja o načinu učenja, razvoja i odgoja djece; istraživačke kompetencije bazirane na akcijska istraživanja; kompetencije za izgradnju odnosa s roditeljima, s ciljem stvaranja partnerstva i timskog rada sa sustručnjacima i mnoge druge (Mendeš, 2018). Odgajatelj, uz navedeno, ima obavezu osjećati jednaku odgovornost, voljeti i biti pozitivan prema svakom djetetu ponaosob, što je preduvjet za pronalazak pravog pristupa i adekvatnih metoda za individualan pristup (Jurčević Lozančić, 2005).

Kao najvažnije osobine odgajatelja, roditelji navode sposobnost razumijevanja djeteta, radno iskustvo i kreativnost. Kompetentan odgajatelj ima veliku i odgovornu ulogu koja iziskuje spremnost za isprobavanjem različitih aspekata svoga zanimanja. Važno je da ih pritom razlikuje i povezuje u svome radu i pristupu djetetu kao cjelovitom biću. Odgajatelj potiče samostalnost djeteta u igri, otkrivanju, istraživanju i učenju, kako bi što ranije razvilo samokontrolu, samostalnost i slobodu odabira, a u njegovu igru se uključuje i intervenira samo kada ono to traži, želi potaknuti novi smjer ili proširiti igru (Milanović i sur., 1995, prema Milanović i sur., 2014). Petrović-Sočo (2007) ulogu odgajatelja opisuje kao „skelu“. Njegov je primarni zadatak podržati dječje kreiranje znanja uz izravno i neizravno poticanje, o čemu često ovisi i njegova implicitna pedagogija (znanja i slika o djetetu).

Osim cjeloživotnog učenja i razvoja sebe kao profesionalca (koji primjereno odgovara na sve djetetove potrebe), ključna je kompetencija u ostvarivanju te uloge, ona za uspostavljanjem suradnje i partnerstva s roditeljima. Kao što je već navedeno, jedino odnos s roditeljima usmjeren na dijete i njegovu dobrobit (koji se stvara od prvog dana) može utjecati na njegov cjelokupni razvoj. Pritom, istraživanja u izvješću *Starting strong* podupiru činjenicu kako cjeloživotno učenje odgajatelja ima izravan utjecaj na kvalitetu rada s djecom, a samim time i s roditeljima (2006, prema Vandebroek, Lenaerts i Beblavý, 2018). Odgajateljeva je uloga poticati i motivirati roditelje da se aktivno uključe u suradnički odnos, čak i kada se pojave određene prepreke suradnji (Ljubetić, 2014). To je njegova obaveza i propisana je *Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* i *Državnim pedagoškim standardom* (Skočić Mihić, Vlah i Bošnjak, 2018).

Posao odgajatelja kompleksan je, a njegova je uloga najutjecajnije u odgojno-obrazovnom procesu. Zbog toga je nužno da svaki odgajatelj bude u skladu s vremenom, što uključuje refleksiju i samorefleksiju svojih ponašanja i strategija rada (Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec, 2006).

4. Specifičnosti djeteta rane dobi i njegovo uključivanje u ustanove ranog odgoja

U drugoj (i trećoj) godini života, kada većina djece krene u ustanove ranog odgoja³, počinje doba velikih promjena i prilagodbe za svako dijete. Svako je dijete te dobi drugačije, s vidljivim (i manje vidljivim) razlikama u odnosu na drugu djecu iste dobi, koje se s vremenom ujednačuju (Montgomery, 2020). Pritom je jako velika razlika vidljiva između djeteta koje je tek napunilo godinu dana i naučilo hodati i onog od tri godine, koje se smatra sposobnim ljudskim bićem. Upravo se te dvije godine smatraju najznačajnijima, jer se tijekom njih odvija proces intenzivnog rasta i razvoja pojedinca kroz sva područja razvoja (Nenadić, 2002). Razvoj djeteta, pritom se ne odvija zasebno, već su sva područja razvoja povezana i ovisna jedna o drugom. Dijete rane dobi veoma je privrženo majci i za svaki pokušaj istraživanja svojih mogućnosti, tražiti će potvrdu na njenom izrazu lica. Razvijajući se, važne im postaju i druge odrasle osobe (obitelj, odgajatelji), s kojima s vremenom razvijaju privrženost (Stokes Szanton, 2005).

Za djecu rane dobi specifično je intenzivno razvijanje i svakodnevno mijenjanje. Najbolje uče kroz igru (manipulirajući predmetima i otkrivanjem njihovih funkcija) i oponašajući odrasle, zbog čega je izuzetno važno pružiti im primjeren model ponašanja (Starc, Čudina-Obradović, Pleša, Profaca i Letica, 2004), ali i vođenje u igri. Nužno je pritom širiti njihove spoznaje opisujući ono što rade, što pomaže i u razvijanju igre. Pritom reakcije odraslih razvijaju (ili sputavaju) i njihov emocionalni razvoj (Stokes Szanton, 2005). Dijete koje od dojenačke dobi dobiva dovoljno pažnje, lakše razvija povjerenje i kasnije ustraje u tome da bude što samostalnije. Neizostavan dio socioemocionalnog razvoja svakako je i slika (ili pojam) o sebi. Kada izgradi stabilan odnos pun povjerenja s bliskim odraslim osobama, dijete će razviti i samopouzdanje. Ono se gradi kroz sve aktivnosti kroz koje se stvara svjesnost o vlastitim sposobnostima, kada reakcije odraslih potiču osjećaj vrijednosti i prihvaćanja (Nenadić, 2002).

Dok ne stvori emocionalne veze s odgajateljima, izražen je njihov strah od odvajanja od roditelja. Ponašanja tipična za ranu dob su još i promjenjiva raspoloženja, burne

³ Dalje u tekstu po potrebi će se koristiti pojam „jaslice“

reakcije, egocentrizam, potreba za dominiranjem, ali i za samostalnošću u pojedinim segmentima, do čega dolazi i s razvojem motorike (Starc i sur., 2004).

I Piagetova teorija ističe kako aktivno djelovanje utječe na razvoj spoznaje djeteta. Razvoj djece odvija se kroz četiri razvojna razdoblja: *senzomotorno* (0 – 2 godine), *predoperacijsko* (2 – 6 godina), *razdoblje konkretnih operacija* (6 – 11 godina) i *razdoblje formalnih operacija* (nakon 11. godine). U senzomotornom razdoblju, djeca uče istražujući funkcije i odnose među predmetima te oponašajući radnje drugih. Do kraja ovog razdoblja, tzv. „proces pokušaja i pogreški“ pretvara se u svjesno rješavanje nekog problema – dijete prvo procesuirano ono što želi napraviti, zatim obavlja zadatak. *Egocentrizam* kao karakteristika predoperacijskog razdoblja, najznačajniji je za ranu dob i odvija se u dvije faze. U prvoj se fazi dijete u cijelosti poistovjećuje s okolinom, kasnije se od nje može odvojiti, ali ne može razumjeti da drugi imaju različitu percepciju iste stvari, različite potrebe od njegovih, samo je sebi najbitnije i teško prihvaća zajedništvo. Istodobno, usredotočeno je samo na jedno svojstvo nekog predmeta. Ta ograničenja koja su specifična za fazu predoperacijskog mišljenja, djetetu otežavaju logičko mišljenje i razmišljanje (Starc i sur., 2004). „Dijete je isprva svjesno samo konkretne stvarnosti koja mu je u vidokrugu, a postupno uspijeva zadržati „u glavi“ zamjene za stvarnost (motoričku ili slikovnu shemu, sliku, riječ/sliku i riječ/pojam). Tako ono postaje svjesno da postoje predmeti i ljudi i kad oni nisu izravno u njegovom vidokrugu“ (Starc i sur., 2004:20).

Razvoj govora, također se odvija kroz iskustvo i spontano, paralelno uz razvoj apstraktnog mišljenja. Djeca najčešće mogu razumjeti govor drugih prije nego i sami progovore, što je veći pokazatelj intelektualnog napretka od samog ranog razvoja govora (Nenadić, 2002).

Do druge godine, prevladava funkcionalna igra i igra s odraslima. Postupno se javlja paralelna igra u blizini druge djece, bez interakcije te imitativna igra oponašanja jednostavnih radnji. Od druge do treće godine sve se češće igraju blizu vršnjaka, tek povremeno preuzimajući uloge – temeljene na stvarnom iskustvu (Nenadić, 2002).

Do kraja rane dobi, dolazi do značajnog pomaka u svim područjima razvoja, zbog čega djeca stvaraju i međusobnu povezanost i sigurnost (Starc i sur., 2004). Specifično za ranu dob je to što su pomaci u razvoju vidljivi svakodnevno, a svako dijete „uči“ na sebi svojstven način, koji odrasli trebaju otkriti i poticati. Pritom veliku ulogu ima poznavanje

osobina i uvjeta razvoja djeteta od najranije dobi, što olakšava planiranje i pripremu aktivnosti koje će taj razvoj poticati (Nenadić, 2002). Milanović i sur. (2001), ističu važnost istovremene skrbi o djetetu i poticanja njegovog razvoja, odnosno cjeloviti pristup koji pruža institucionalni odgoj u suradnji i partnerstvu s roditeljima i obitelji. S obzirom na to da je sve više djece rane dobi primorano rano djetinjstvo provesti u ustanovama ranog odgoja, Rogulj (2018) dodaje važnost poštivanja individualnosti razvoja svakog djeteta, kao i njegovih vlastitih želja, područja interesa i potreba. Odgojno-obrazovni rad potrebno je planirati tako da omogućuje djeci samostalno kreiranje igre i aktivnosti, koja će na njima svojstven način imati izravan utjecaj na njihov cjelokupni razvoj. Zbog toga je nužno proces učenja i razvoja gledati kao na cjelovit (holistički) proces, koji se odvija u interakciji s okolinom.

Cjelovit razvoj i učenje djece, razvoj njihovih kompetencija i njihova dobrobit, uz odgoj su navedeni kao glavni ciljevi *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) te trebaju biti polazište za organiziranje odgojno-obrazovnog procesa svake ustanove ranog odgoja. Odgojno-obrazovni rad treba biti usmjeren na dijete i temeljiti se na načelima fleksibilnosti, partnerstvu, kontinuitetu i otvorenosti. Ta četiri načela, važna su i za razvijanje kvalitetnih odnosa između roditelja i odgajatelja, a grade se od prvog dana polaska djeteta u dječji vrtić. Kako bi dijete izgradilo emocionalnu vezu s odgajateljima, važno je graditi odnos pun povjerenja između roditelja i odgajatelja, jer isti olakšava prilagodbu djeteta na institucionalni život te izgradnju partnerskih odnosa nužnih za ostvarivanje postavljenih ciljeva za dijete i njegovu dobrobit (Ljubetić, 2014; Milanović i sur., 2014; Višnjic Jevtić, 2018).

4.1. Specifičnosti okruženja i organizacije vremena u ustanovama ranog odgoja

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, definira minimalne materijalne uvjete za ostvarivanje rada u ustanovama ranog odgoja te propisuje da prostor u kojem boravi dijete rane dobi mora biti adekvatan i funkcionalan. Adekvatan prostor obuhvaća garderobu, trijažu, sanitarni čvor i mjesto za njegu djeteta, sobu dnevnog boravka i vanjski – osigurani prostor (djelomično natkrivena terasa) te dvoranu i spremišta sredstava kao dodatne, polivalentne prostore (NN 63/2008 (NN 90/2010)). Uz navedeno, važno je da to okruženje bude sigurno, zdravo, ugodno i

poticajno, prostorije primjereno osvijetljene, često prozračivane, dovoljno tople/hladne, a igračke, posteljina i prostor gdje borave djeca savršeno čisti (Nenadić, 2002).

Kako bi rad u jaslicama bio što kvalitetniji, nužno je priskrbiti odgovarajuću opremu, pomagala i sredstva za rad, koji moraju biti praktični, lako prenosivi, stabilni i kvalitetni, postojanih boja i laki za održavanje i čišćenje (Slunjski i sur., 2012). Okruženje se pritom smatra trećim odgajateljem. Razlog tome je taj što djeca rane dobi u učenju upotrebljavaju sva svoja osjetila, zbog čega se prostor sobe dnevnog boravka treba organizirati tako da uključuje i podupire individualne potrebe svakog djeteta, kao i one za igrom, spavanjem, kretanjem, jelom i aktivnostima higijene. Fizički prostor pritom mora odgajateljima omogućiti brz i nesmetan prolaz te na taj način nesmetano podupiranje djetetovih potreba (utjeha). Klima i ozračje u skupini trebaju poticati emocionalni razvoj djeteta, a to će se najlakše ostvariti maštovitim i privlačnim okruženjem koje omogućuje djeci istovremenu mogućnost za samostalnom igrom, igrom s ili u blizini druge djece, igru s odgajateljima, ali i mogućnost za povlačenjem i mirnom igrom (Stokes Szanton, 2005). Osim toga, važno je da centri aktivnosti (kako je važno raspodijeliti sobu dnevnog boravka) budu bogato opremljeni raznim materijalima koji će djeci biti uvijek lako dostupni i koji će poticati njihove različite potrebe, kreativnost, mogućnosti i afinitete (Stokes Szanton, 2005; Slunjski i sur., 2012).

Fizičko okruženje zapravo, odražava odgajateljevo shvaćanje djeteta i načina na koje ono uči. Zbog toga je veoma važno da prostor bude organiziran sukladno s ciljevima i vrijednostima na kojima se temelji i sam kurikulum ustanove. Prostor mora poticati dječju znatiželju, poticati na istraživanje, stvarati osjećaj pripadnosti, poticati interakciju među djecom te graditi i jačati odnose. Kvalitetno organiziran prostor podržava i različitost – pristupačan je svoj djeci, svojom funkcionalnošću potiče inkluzivnost i omogućuje različit pristup i korištenje materijala (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017).

Osim fizičkog okruženja, djeci rane dobi izuzetno je važna i organizacija vremena i rutina (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017). U *Tablici 2*, prikazati će se okvirni ritam dana u jednoj jasličkoj skupini, koji je individualan od ustanove do ustanove i jedan je mogući primjer koji nude autorice Stokes Szanton (2005) i Mašković i sur. (2018). U praksi, prema *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*

(2015), ritam dana spada u parametre kvalitete rada koji su zasnovani na načelu fleksibilnosti, koja omogućuje prilagodljivost svih uvjeta rada djeci, roditeljima i njihovim potrebama.

Tablica 2. Okvirni raspored ritma dana u jasličkoj skupini (prilagođeno prema Stokes Szanton, 2005; Mašković i sur., 2018)

6,30 – 8,30h	Dolazak u vrtić, slobodna igra po centrima aktivnosti (samostalna ili u grupicama).
8,30 – 9,00h	Doručak (poticanje samostalnosti, pravilnog rukovanja priborom), obavljanje higijene i nužde po potrebi.
9,00 – 10,00h	Osmišljene aktivnosti u manjim grupicama, individualne aktivnosti i slobodna igra.
10,00 – 11,00h	Boravak i igra na zraku, šetnje.
11,00 – 12,00h	Priprema za ručak, ručak, priprema za odmor, obavljanje higijene i nužde po potrebi.
12,00 – 14,30h	Priča i popodnevni odmor.
14,30 – 15,00h	Buđenje, skidanje pidžame, oblačenje odjeće, obavljanje higijene i nužde po potrebi, užina.
15,00 – 16,30h	Ponuđene aktivnosti i slobodna igra do odlaska djeteta.

Iz navedenih podataka dnevne rutine, autorica Stokes Szanton (2005), navodi primjere nekih razvojnih ciljeva koji proizlaze iz pojedinih dijelova ritma dana, a navedeni su u *Tablici 3.*

Tablica 3. Primjer tablice razvojnih ciljeva tijekom aktivnosti rutine (prilagođeno prema Stokes Szanton, 2005)

Neki razvojni ciljevi tijekom rutinskih aktivnosti djeteta rane dobi	
Dolazak	Pozdravlja, nosi i sprema svoje stvari, skida jaknu i cipele, obuva papuče.
Hranjenje	Verbalizira da je gladno, samostalno sjeda za stol i jede, pere i briše ruke.
Mijenjanje pelena/odlazak na toalet	Verbalizira kada treba na toalet (ili da mu je mokra pelena), samostalno odlazi na toalet, svlači se i oblači nakon nužde, pere i briše ruke.
Oblačenje	Samostalno se svlači i oblači (veći odjevni predmeti u početku), imenuje odjeću, pokazuje dijelove tijela, slijedi dvije jednostavne upute.

Dnevni odmor	Verbalizira potrebu za odmorom, sprema se za krevet, sprema svoju odjeću i deku nakon odmora.
Samostalna igra	Igra se oponašajući, s lutkama, istražuje, boji i slika, lista slikovnice i imenuje slike.
Igra s djecom	Zajedno slušaju priče i glazbu, plešu, slažu jednostavne slagalice, mijenjaju uloge u simboličkoj igri.
Odlazak	Prekida igru, sprema za sobom, odgovara na pitanja roditelja, pozdravlja.

U toj su dobi, predvidljivi sadržaji u dnevnom ritmu djeci veoma potrebni, kao i prilagodljivost i vrijeme u neplaniranim situacijama u kojima se odvija učenje (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017). S obzirom na to da dijete rane dobi većinu vremena jednog tipičnog dana u dječjem vrtiću provodi u poznatim, rutinskim aktivnostima, važno je omogućiti mu da i kroz te aktivnosti uči. U rutinske aktivnosti ubrajaju se hranjenje, preodijevanje, dolazak i odlazak, čitanje priča, igra i higijenske aktivnosti (presvlačenje pelena). Djetetu jasličke dobi te aktivnosti pružaju priliku za učenje dijeljenja i suradnje te razvoj samostalnosti, koje će se odvijati uz određene izazove i iskušavanja odgajatelja. Bitno je djetetu pružati pomoć, poticati njegov napredak tijekom rutinskih aktivnosti i osigurati dovoljnu dozu podrške (imajući na umu individualne mogućnosti pojedinog djeteta). Na taj način lakše usvaja osnovne navike i prije savladava osnove brige o sebi, što je uz učenje i razvoj osnovni cilj u ranoj dobi (Stokes Szanton, 2005).

4.2. Proces prilagodbe djeteta rane dobi na ustanove ranog odgoja

Dječji vrtić mjesto je od velike važnosti za svako dijete koje ga upisuje. Mnoga su djeca od rane dobi uključena u odgojno-obrazovne ustanove, koje mnogi autori ne smatraju zamjenom za obiteljski odgoj. Oni navode kako se njega, odgoj i obrazovanje djece ne mogu usporediti s obiteljskim kontekstom i načinom života, obzirom da u vrtićima postoji određena struktura koju obiteljski odgoj ne posjeduje i ne prati (Petrović-Sočo, 2007; Visković, 2018; Visković i Višnjic Jevtić, 2019, navedeno u Panić, 2020). Dijete se polaskom u dječji vrtić mora prilagoditi na novi, dualni način života (Mašković i sur., 2018). Kako je potreba za institucionalnim odgojem postala sve veća, dječji vrtići i

obitelji ipak se trebaju prilagoditi i međusobno uskladiti u bitnim pitanjima koja se tiču djeteta, što mogu postići jedino uspostavom kvalitetnih odnosa (Mašković i sur., 2018).

Proces prilagodbe jedan je od najstresnijih perioda za dijete, roditelje, ali i odgajatelje. Taj je period i njegovo uspješno savladavanje od velike važnosti za stvaranje povjerenja i povezanosti na relaciji odgajatelj-dijete-roditelj. Povjerenje ima velik utjecaj na odnose, ali i na mišljenja i očekivanja roditelja od dječjeg vrtića i od odgajatelja njegova djeteta. Obzirom da se često u tom periodu kod djece javlja strah od odvajanja, proces prilagodbe individualan je i ovisi o brojnim čimbenicima. Stav roditelja jedan je od njih. Način na koji roditelj govori o vrtiću i odgajateljima itekako utječe na djetetovo odvajanje od roditelja i prilagodbu novoj situaciji, a osjećaju i reagiraju i na nesigurnost roditelja ukoliko ona postoji. Zato je izuzetno važan pozitivan stav i mišljenje roditelja o dječjem vrtiću i odgajateljima prije nego u njega dijete krene jer će to utjecati na njegov proces prilagodbe na novu okolinu, prihvaćanje odgajatelja, usvajanje dnevnog ritma koji se razlikuje od onog kod kuće, uključivanje u aktivnosti te prihvaćanje druge djece koja u vrtićkom okruženju dijele jednaku pažnju odgajatelja (Mašković i sur., 2018).

Ono što je izuzetno važno kako bi se proces prilagodbe ubrzao, ali i izgradilo povjerenje djeteta prema odgajateljima, je stvaranje emocionalnih veza. Rana dob specifična je po tome što dijete već polagano oblikuje svoj temperament – pokazuje svoje interese i ono što mu se ne sviđa, što ga umiruje, što mu je važno i potrebno te kakvi će mu biti odnosi. Djetetove emocije počinju se sve više ispoljavati kada krene u jaslice, a uloga je odgajatelja i roditelja (zajednička) pomoći djetetu nositi se s njima. Iz tog razloga, važno je prihvatiti sve djetetove emocije, pružiti mu utjehu i biti mu podrška te izgraditi osjećaj povjerenja i pripadnosti (Montgomery, 2020).

Reakcije tijekom procesa prilagodbe individualne su i ovise od djeteta do djeteta, kao i brzina kojom će proći kroz taj proces. Neke od najčešćih reakcija djeteta na odvajanje dijele se na: *emocionalne* – ljutnja, tuga i plač, neutješnost, razdražljivost i agresija; *tjelesne* – učestalo povraćanje, bolovi u glavi i trbuhu (Mašković i sur., 2018) i *ponašajne* – vrištanje, lupanje, odbijanje sudjelovanja u aktivnostima i odbijanje utjehe (Panić, 2020).

Rastanak od roditelja najteži je trenutak za dijete, a tuga i plač prirodna su reakcija na to, koja nestaje nakon što proces prilagodbe završi. Te emocije, iako intenzivne, mogu

biti i kratkotrajne – djeca se umiruju nakon početnog negodovanja i pažnju preusmjere na igru. Prilagodba će dulje trajati kod mlađeg djeteta koje ima malo iskustva s drugim odraslima (uža i šira obitelj) i usmjereno je na majku. Postoji mogućnost i potpunog odbijanja odgajatelja i utjehe koju mu on želi pružiti ili sasvim suprotno, prevelikog fokusa na njega i još težih reakcija ukoliko se (radi emocionalne potpore drugom djetetu) udalji od njega. Često djeca znaju reagirati i odbijanjem hrane i pića tijekom prilagodbe, povlačenjem na neko mjesto za osamu, mogu teško zaspati i kratko spavati, a moguće su i pojave regresija u ponašanju (mokrenje i vršenje nužde u gaćice, zahtijevanje dude od koje su se odvikli i sl.). Roditeljima je najteže kada se pojave tjelesne reakcije – povraćanje, bol u trbuhu, glavi, koje nestaju tek kada roditelj prihvati da se radi samo o reakciji na prilagodbu (Mašković i sur., 2018).

Osim burnih reakcija, moguća su i česta izbivanja djeteta zbog slabijeg imuniteta i zdravstvenih problema, što je još jedan čimbenik koji utječe na proces prilagodbe. Dijete rane dobi je sklono čestim virusnim i bakterijskim infekcijama, izbivanjima zbog toga i samim time prilagodba će se produljiti (Rončević, 2006).

Smatra se da proces prilagodbe traje dokle god dijete ne prihvati cjelokupnu situaciju. To podrazumijeva da se bez teškoća odvoji od roditelja i ostane u novom okruženju s odgajateljima i ostalom djecom, dok ne prihvati pravila i strukturu koju donosi dnevni ritam skupine te se počne uključivati u sve aktivnosti i dijeliti igračke, kao i pažnju odraslih. U procesu prilagodbe na dječji vrtić, malo se dijete suočava s brojnim promjenama koje ne može usvojiti u kratkom vremenskom periodu (Mašković i sur., 2018). Potrebno je omogućiti dovoljno vremena kako bi ih prihvatilo, pri čemu omiljena igračka koja pruža utjehu i rutina mogu biti od velike pomoći – jer predvidljivost ritma dana omogućuje djetetu uvid u ono što slijedi, samim time „zna“ kada će roditelji doći po njega (Stokes Szanton, 2005). Važno je napomenuti da se osim djece, prilagoditi trebaju i roditelji i odgajatelji, stoga je stvaranje međusobnog razumijevanja i povjerenja prvi korak i najteži zadatak za sve uključene. Najvažniji zadatak procesa prilagodbe je stvoriti emocionalnu povezanost između odgajatelja i djeteta, ne bi li ono steklo povjerenje i sigurnost te se osjetilo prihvaćenim. *„Znak da je prilagodba završila nije prestanak glasnog plakanja i prosvjedovanja, nego opušten i veseo ulazak vašeg djeteta u sobu dnevnog boravka, radost pri susretu s odgojiteljima i ostalom djecom“* (Mašković i sur., 2018:37) – što je moguće samo ako roditelji imaju realna očekivanja

od vrtića i steknu povjerenje u odgajatelje s kojima zajedno grade odnos koji teži partnerstvu.

4.3. Uloga odgajatelja tijekom procesa prilagodbe

Zanimanje odgajatelja jedno je od najljepših, ujedno i najtežih zanimanja, dinamično je i nadasve nepredvidivo (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017). Odgajatelji su osobe koje najbolje poznaju specifičnosti razvoja djeteta rane dobi i time se vode u planiranju najboljih uvjeta za njegov razvoj i učenje. Istodobno, oni prihvaćaju individualnost i različitost među djecom, empatični su, kreativni i posvećeni svome poslu (Stokes Szanton, 2005).

Petrović Sočo (2007), uspostavljanje odnosa smatra polaznom točkom koja povezuje odgajatelje, roditelje i djecu i omogućuje im zajedničko djelovanje. Taj je dio odgajateljeva djelovanja nužan za socijalnu dimenziju učenja svih uključenih, osnaživanje odgajatelja kao profesionalaca i ostvarivanje kvalitete rada te podizanje kvalitete ustanove. Naglasak je potrebno staviti na osnaživanje roditelja za njihovu ulogu, podržavanje i jačanje roditeljskih kompetencija te uvažavanje specifičnosti svake obitelji (Ljubetić, 2014; Skočić Mihić, Vlah i Bošnjak, 2018; Nenadić Bilan i Zloković, 2020). Sve to počinje još tijekom procesa prilagodbe djeteta na jaslice, zbog čega je, prema Nenadić (2002), važno upoznati se s roditeljima (i djecom) prije samog početka prilagodbe. Roditelji tada imaju priliku upoznati odgajatelje sa specifičnostima pojedinog djeteta, njegovim navikama, načinima na koje ga se može utješiti i preusmjeriti pažnju u kriznim situacijama, a odgajatelji roditeljima pružaju uvid u načine rada i ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća u vrtiću, u proces prilagodbe i moguća očekivanja.

Odgajatelj tijekom prilagodbe upoznaje dijete i bez nametanja pokušava uspostaviti odnos s njime. Otpor u takvim situacijama je normalan i smanjiti će se postupno, nakon što dijete potisne osjećaj straha i ljutnje, a kada se dovoljno opusti, samo će se priključiti ponuđenoj igri (Nenadić, 2002).

„Ustanove za rani odgoj i obrazovanje (dječje jaslice) stalan su izvor roditeljskih frustracija, kada se radi o periodu unutar kojeg se djeca prvi puta odvajaju od svojih

roditelja ili skrbnika“ (Tatalović Vorkapić, Čargonja-Pregelj i Mihić, 2015:1). Osim za roditelje, jaslice izazivaju frustraciju i kod djece rane dobi, pogotovo u trenucima kada još nisu razvili privrženost prema odgajatelju, koji je inače u izvanobiteljskim uvjetima jedina odrasla osoba kojoj vjeruju (kada uspostave povjerenje). Dijete povjerenje stječe tek kada ga stekne roditelj, kojega je, kako bi se to dogodilo, važno potaknuti na suradnju i pokazati mu da je njegovo dijete najvažnije (Tatalović Vorkapić, Čargonja-Pregelj i Mihić, 2015; Panić, 2020). Epstein (2013, prema Panić, 2020) stoga ističe kako je suradnja s roditeljima i rad s djecom jednako važan, ali istovremeno potpuno različit dio posla jednog odgajatelja, jer ako želi upoznati sve karakteristike pojedinog djeteta, mora stvoriti odnos osnovan na povjerenju s njegovim roditeljima.

4.4. Važnost suradnje s roditeljima tijekom procesa prilagodbe

Kako bi osigurali sve potrebne komponente optimalnog i cjelovitog razvoja djece počevši od najranije dobi, izuzetno je važno od prvog dana razvijati partnerski odnos na relaciji roditelj – odgajatelj – ustanova. Kao što je već navedeno, institucijski odgoj dopuna je obiteljskom odgoju, a ako uzmemo u obzir da današnja djeca provode veći dio dana upravo u odgojno-obrazovnim ustanovama, potrebno je zajedničkim radom roditelja i odgajatelja utjecati na što lakšu i bržu prilagodbu te zadovoljenje njihovih individualnih i razvojnih potreba. To je moguće samo u odnosima baziranim na međusobnom poštovanju i povjerenju, koji se trebaju graditi svakodnevno od ulaska djeteta u ustanovu (Nenadić, 2002).

Zbog toga je za početak potrebno definirati razliku između suradničkog odnosa i partnerstva. *Suradnja* kao odnos podrazumijeva obostranu angažiranost roditelja i odgajatelja kojima je dobrobit djeteta zajednički interes, a ostvaruje se komunikacijom, razmjenom aktualnih informacija i dogovorom oko pojedinih dužnosti i zadataka kojima je svrha doprinijeti određenim promjenama (Mavračić Miković, 2019). Uz navedeno, Ljubetić (2014) navodi da suradnički odnos karakterizira hijerarhija odnosa u kojoj je uloga odgajatelja i ustanove značajnija te loša, jednosmjerna komunikacija. *Partnerski odnos* s druge strane, odnos je kojemu je potrebno težiti jer predstavlja najvišu razinu odnosa odgajatelj-roditelj. Iziskuje prvenstveno stjecanje velikog međusobnog povjerenja, poštovanja, sposobnosti slušanja, dvosmjernu komunikaciju baziranu na

otvorenosti, ravnopravnosti i međusobnu toleranciju (Milanović i sur., 2014; Ljubetić, 2014; Višnjić Jevtić, 2018). Osim navedenoga, Hornby (2011, prema Višnjić Jevtić, 2018) naglašava kako su u partnerskom odnosu obje strane stručne – roditelji kao osobe koje najbolje poznaju vlastito dijete i odgajatelji kao školovani profesionalci koji posjeduju pedagoška i metodička znanja.

Prvi se koraci u započinjanju odnosa razlikuju od ustanove do ustanove, tj. od odgajatelja do odgajatelja, a način na koji će se odviti „prvi susret“ ovisi o obiteljskoj kulturi i kulturi ustanove, osobnim preferencijama, motivaciji, tradiciji. Odgajatelj pritom ima važnu ulogu „pokretača“ stvaranja odnosa, uz želju roditelja i kontinuiranu, otvorenu komunikaciju kojom će se pratiti rast i razvoj djeteta od prvog do posljednjeg dana boravka u dječjem vrtiću (Ljubetić, 2009). Međusobno povjerenje ključ je izgradnje svakog odnosa, a komunikacija je najvažniji čimbenik, zbog čega često veći problem može predstavljati način na koji se nešto izreklo roditelju, od načina na koji pojedini odgajatelji rade (Milanović i sur., 2014).

Komunikacija s roditeljima u periodu prilagodbe važna je i kako bi se umanjili njihovi iracionalni strahovi – osjećati će se loše kada djeca plaču, ali i ponekad kada lako prihvaćaju odvajanje od njih (strah od gubitka privrženosti djeteta). Odnos s roditeljima treba obilovati strpljenjem i profesionalnošću, a razmjena informacija treba biti svakodnevna, kako bi se uskladili odgojni postupci (Nenadić, 2002). Kada je riječ o rutinama koje imaju razvojnu svrhu, potrebno je uvažiti mišljenje i očekivanja roditelja. To znači da se odgajatelj oko eventualnih problema s hranjenjem, odvikavanjem od pelena, dude i ostalog, prvo mora posavjetovati s roditeljima – ako imaju različita očekivanja pritom, može doći do problema u odnosu. Potrebno je otvoreno komunicirati, kako bi postigli kompromis između očekivanja odraslih i mogućnosti djeteta, jer je otvorena dvosmjerna komunikacija važna i za jačanje osjećaja zajedništva i timskog rada odgajatelja i roditelja (Stokes Szantin, 2005).

U suvremenim odgojno-obrazovnim ustanovama, roditelji imaju važnu ulogu i trebali bi zauzimati važno mjesto. Bez obzira na činjenicu da odgojno-obrazovni rad u dječjim vrtićima provode odgajatelji, roditelji bi se trebali uvijek osjećati dobrodošli svojim iskustvom i znanjem pridonijeti kvaliteti rada koju mogu obogatiti nekim svojim posebnostima. Kad god je to moguće i potrebno, treba njegovati i graditi odnose uzajamnom i učestalom suradnjom, rješavanjem određenih problemskih situacija, ali i

uključivanjem roditelja u neposredan rad skupine i ustanove (Slunjski, 2008). Uz sve navedeno, Milanović i sur. (2014), naglašavaju tzv. „odgovarajuće djelovanje“ prema roditeljima koje uključuje pomoć u nošenju s nekim problemom i rješavanju istoga ili upućivanje na nekog drugog stručnjaka koji mu može pomoći. Tri su koraka koja pritom treba zadovoljiti: dozvoliti izražavanje mišljenja, osjećaja i stavova, dati na važnosti iskazanome te na kraju reagirati i pružiti odgovarajuću podršku.

U *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015), kao ključan element međusobne kvalitetne komunikacije navodi se obostrana spremnost (roditelja i odgajatelja) na zajedničko djelovanje. Stalna zajednička refleksija, evaluacija i rasprava nužne su za bolje razumijevanje i izgradnju odnosa, ali i rješavanje eventualnih sukoba. Odnos odgajatelja i roditelja kojim dominira međusobna komunikacija, razumijevanje, empatija i povjerenje koristan je za sve uključene u odgojno-obrazovni proces. Roditelji dobivaju podršku u svojoj roditeljskoj ulozi zbog čega imaju veći osjećaj kompetentnosti, dok odgajatelji stječu uvid u obiteljsku dinamiku i tako dobivaju kompletnu sliku o djetetu zbog čega mogu planirati odgojno-obrazovno okruženje u najboljem interesu za dijete. Najveću korist od dobrog odnosa, naravno, ima dijete. S obzirom na to da djeca (posebice u ranoj dobi) uče upravo od odraslih, njihovo je zajedništvo i suradnja (partnerstvo) od velikog značaja i pomoći djetetu za razumijevanje svijeta i uspješan razvoj (Coleman, 2003; Mavračić Miković, 2019).

4.5. Poteškoće i izazovi u izgradnji odnosa

Izgradnja odnosa jedan je od najzahtjevnijih i najdugotrajnijih „poslova“ svakog zanimanja, pa tako i u predškolskom odgoju i obrazovanju. Gledano iz prakse, najčešći su uzroci i prepreke uspostave odnosa nedovoljno povjerenje prema drugoj strani, nedostatak vremena obju strana te razni stereotipi i predrasude kojima smo podložni.

Razni autori, bave se ovom tematikom i istražuju moguće probleme u komunikaciji i izgradnji odnosa. Ljubetić (2009) prepreke u izgradnji odnosa dijeli na *interpersonalne*, *logističke* i *izazove na razini sustava*. *Interpersonalne* se prepreke, prema autorici, odnose na osobne stavove i mišljenja odgajatelja prema uspostavi odnosa, ali i „želji“ za njihovom nadogradnjom i mijenjanjem. Kod roditelja izazov predstavljaju situacije u

kojima nemaju jasno postavljena očekivanja i kada ne dobivaju jasne upute za pružanje pomoći i podrške vlastitome djetetu. Dugoročno, takve situacije mogu dovesti do sve težeg uspostavljanja odnosa. Osim stavova i mišljenja, izazov može biti i manjak znanja o obiteljima koje dolaze iz različite kulturne sredine, zbog čega je nužno pronaći način pristupa i upoznati se sa širim obiteljskim kontekstom. Nerazumijevanje tuđe kulture i vjerovanje u neke stereotipe može dovesti do povlačenja roditelja i nerazvijanja odnosa.

Autorica Višnjic Jevtic (2018) napominje da broj faktora koji utječu na stvaranje odnosa raste s promjenama u organizaciji i društvu, što dovodi do mnogo više izazova, odnosno kako ih ona definira, zapreka suradnji. Dijeli ih na *strukturalne* (koji su povezani uz vremensko ograničenje i neodgovarajuće modalitete suradnje), *kulturalne* (vezane uz obiteljsku i kulturu ustanove i svih njezinih djelatnika) i *interpersonalne* (koji se odnose na stereotipe i predrasude najčešće naspram različitosti pojedine obiteljske kulture) (Granata, Mejri i Rizzi, 2016, prema Višnjic Jevtic, 2018). Uz sve navedeno, veliku prepreku mogu predstavljati i negativni osjećaji poput ljutnje, straha i osjećaja nesigurnosti koji se javljaju zbog mogućnosti da netko drugi „preuzme“ njihovu ulogu (posebice u vrijeme prilagodbe), što se može javiti i kod roditelja i kod odgajatelja (Višnjic Jevtic, 2018). Zato svaki odgajatelj treba posjedovati razne kompetencije, kako bi svoj posao mogao obavljati profesionalno i predano te kako bi mogao pristupiti svakom roditelju na prilagođen način i potaknuti stvaranje i izgradnju odnosa.

„Negativan stav“ odgajatelja prema roditeljima nešto je što se stječe tijekom godina, razvija se kroz negativna iskustva i utječe na njegovu racionalnost i stvaranje otpora prema roditeljima općenito. Takav način lako može dovesti do izbjegavanja kontakta ili do konflikta kada se dogodi neka problemska situacija. Prema istraživanju provedenom u Dječjem vrtiću Jarun u Zagrebu 1996. godine (prema Milanović i sur., 2014), negativni se stavovi mogu odnositi na stavove odgajatelja o vlastitoj profesionalnoj ulozi, o roditeljima, o svojem mišljenju kako ga roditelji doživljavaju te o sebi i roditelju u nekoj problemskoj situaciji. Oni se mogu i trebaju mijenjati, a jedini koji na njih može imati utjecaj je, sam odgajatelj. Najlakše će to učiniti ne bude li dopuštao da jedan neuspjeh utječe na ostale situacije i odnose s drugim roditeljima. Ono što je najvažnije u svakom odnosu prije svega je dijete i njegov cjelokupan razvoj. Zbog toga je potrebno premostiti sve moguće prepreke i u središte svakog odnosa staviti

djetetovu dobrobit, kako bi nam ona kao jedini cilj pomogla u „borbi“ sa svim mogućim zamkama uspostave i izgradnje odnosa (Milanović i sur., 2014).

5. Metodologija istraživanja

U ovom je istraživanju korištena kvantitativna metodologija. Kao mjerni instrument korišten je anketni upitnik pomoću kojeg su dobiveni rezultati ispitivanja iskustava, mišljenja i očekivanja roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjih vrtića na području Istarske županije.

5.1. Cilj istraživanja, zadaci i hipoteze

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi kakva *očekivanja*, *mišljenja* i *iskustva* prevladavaju među roditeljima djece rane dobi o odgajateljima i institucionalnom odgoju i obrazovanju. Iz navedenog cilja, proizlaze *zadaci* koje je potrebno utvrditi:

- Kakve su procjene očekivanja te razlikuju li se *očekivanja* roditelja prema dječjem vrtiću i odgajateljima obzirom na sociodemografske karakteristike roditelja;
- Što roditelji misle te razlikuju li se *mišljenja* roditelja o dječjem vrtiću i odgajateljima obzirom na sociodemografske karakteristike roditelja;
- Kakva su iskustva roditelja u prilagodbi te razlikuju li se *iskustva* roditelja vezana uz prilagodbu djeteta na dječji vrtić i odgajatelje obzirom na sociodemografske karakteristike roditelja.

Hipoteze koje su nastale na temelju postavljenog cilja i zadataka su slijedeće:

H1 = Roditelji djece rane dobi imaju visoka očekivanja od dječjeg vrtića i odgajatelja.

H1.1. = Ne postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima različita stupnja obrazovanja.

H1.2. = Ne postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima različitog spola.

H1.3. = Postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima s jednim ili s više djece u obitelji.

H2 = Roditelji djece rane dobi imaju pozitivna mišljenja o dječjem vrtiću i odgajateljima.

H2.1. = Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima različitih stupnja obrazovanja.

H2.2. = Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima različitog spola.

H2.3. = Postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima s jednim ili s više djece u obitelji.

H3 = Roditelji djece rane dobi imaju pozitivna iskustva s prilagodbom djece na dječji vrtić i odgajatelje.

H3.1. = Ne postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima različitih stupnja obrazovanja.

H3.2. = Ne postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima različitog spola.

H3.3. = Postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu djeteta na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima s jednim ili više djece u obitelji.

5.2. Mjerni instrument

Kao mjerni instrument u ovom istraživanju koristio se anketni upitnik za roditelje, a izabran je jer je cilj ovog diplomskog rada bio propitati očekivanja, mišljenja i iskustva što većeg broja ispitanika (roditelja djece rane dobi) kako bi se mogle potvrditi/opovrgnuti hipoteze. S obzirom na to da nije pronađen niti jedan upitnik koji bi poslužio kao model u kreiranju upitnika, nastao je na temelju proučene literature. Upitnik se sastojao od sociodemografskih podataka ispitanika, tri skale zatvorenoga tipa kojima je glavni cilj ustanoviti *očekivanja*, *mišljenja* i *iskustva* roditelja pomoću

tvrdnji koncipiranih u obliku Likertove petstupanjnske skale, označene brojevima od 1 do 5 (pri čemu broj 1 označava „Uopće se ne slažem“, broj 2 „Ne slažem se“, broj 3 „Ne znam“, broj 4 „Slažem se“ i broj 5 „U potpunosti se slažem“). Na kraju upitnika postavljena su i tri pitanja otvorenoga tipa.

Prva skala „Očekivanja roditelja od dječjeg vrtića i odgajatelja“ sadržavala je slijedeće čestice (tvrdnje):

1. Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti sigurnost.
2. Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti najbolje uvjete za cjelovit rast i razvoj.
3. Očekujem da će odgajateljice omogućiti mome djetetu da uči kroz igru i istraživanje.
4. Očekujem da se moje mišljenje kao roditelja uvaži.
5. Očekujem da se moje dijete u dječjem vrtiću nauči samostalnosti u svim aktivnostima brige o sebi.
6. Očekujem da nam dječji vrtić i odgajateljice pruže podršku u roditeljstvu.
7. Očekujem da će ukoliko se suočimo s određenim problemom ili izazovom u odgoju, odgajateljice uvijek biti na raspolaganju.
8. Očekujem da kao roditelj mogu sudjelovati u odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.
9. Očekujem da se kao roditelj mogu osobno uključiti u aktivnosti skupine.
10. Očekujem da se aktivnosti provedene u dječjem vrtiću objave na društvenim mrežama ustanove.
11. Očekujem da odgajateljice pravovremeno odgovore na potrebe moga djeteta.
12. Očekujem da me odgajateljice uvijek informiraju o mome djetetu: o napretku, problemu ili pohvali.
13. Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić pripremiti moje dijete za školu.

Druga skala: „Mišljenja roditelja o dječjem vrtiću i odgajateljima“ sadržavala je čestice:

1. Odgajateljice imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je sve moje dijete sposobno.
2. Odgajateljice bi trebale pomoći roditeljima u odgoju djece (savjetima, predavanjima, radionicama, predlaganjem stručne literature i sl.).
3. U dječjem vrtiću se vrlo malo uzima u obzir što roditelji zaista misle i žele.

4. Mišljenja sam da mogu doprinijeti odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.
5. Volio/voljela bih imati priliku češće se uključivati u odgojno-obrazovni rad dječjeg vrtića.
6. Mišljenja sam da je važno uskladiti odgojne metode u dječjem vrtiću i kod kuće.
7. Mišljenja sam da je važno da odgajateljice stalno njeguju suradničke odnose s roditeljima.
8. Odgajateljice trebaju biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju.
9. Potrebno je puno vremena i truda za izgradnju međusobnog povjerenja roditelja i odgajateljica.
10. Mišljenja sam da je djeci rane dobi važna njega, odgoj i zaštita u dječjem vrtiću.
11. Djeca u ranoj dobi trebaju prilagođen prostor i igračke primjerene dobi.
12. Djeca u ranoj dobi trebaju bogato opremljen prostor.
13. Djeca u ranoj dobi trebaju odgajateljice koje im omogućuju učenje putem istraživanja.

Treću skalu: „*Iskustva roditelja vezana uz proces prilagodbe djece na dječji vrtić i odgajateljice*“ sačinjavale su ove čestice:

1. Prije početka prilagodbe na dječji vrtić, odgajateljice su me detaljno informirale o samom procesu i mogućim očekivanjima.
2. Na početku prilagodbe na dječji vrtić, bilo mi je važno biti s djetetom u skupini i vidjeti kako gradi odnose s odgajateljicama i djecom.
3. Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine.
4. Odgajateljice su pružale podršku i ohrabrivale moje dijete i mene tijekom prilagodbe.
5. Tijekom prilagodbe, plašilo me ostaviti dijete u dječjem vrtiću.
6. Tijekom prilagodbe, brinulo me da se odgajateljice neće moći dovoljno posvetiti mome djetetu.
7. Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće prepoznati što moje dijete treba.
8. Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće znati utješiti moje dijete.
9. Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće moći spriječiti ozljedu mog djeteta.

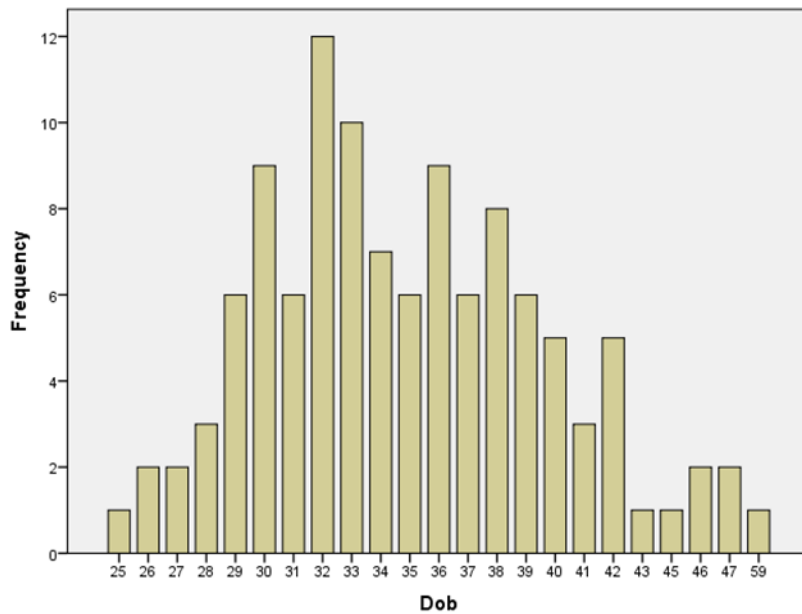
10. Tijekom prilagodbe, brinulo me da potrebe moga djeteta neće biti zadovoljene.
11. Veliku mi je nelagodu stvarala reakcija djeteta na odvajanje od mene u vrijeme prilagodbe.
12. Zadovoljan/na sam komunikacijom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.
13. Zadovoljan/na sam s suradnjom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.
14. Zadovoljan/na sam kako se moje dijete prilagodilo na vrtić.
15. Zadovoljan/na sam kako se moje dijete povezalo s drugom djecom i odgajateljicama nakon prilagodbe.

Odgovori na pitanja otvorenog tipa („*Opišite kako su Vas odgajateljice pripremile ili Vam pomogle u procesu prilagodbe?*“, „*Što je Vama bilo važno u procesu prilagodbe, a nije navedeno u ovom upitniku?*“, „*Sada kada Vaše dijete više nije u procesu prilagodbe, koja su Vaša daljnja očekivanja od dječjeg vrtića i odgajateljica?*“) koristili su se u analizi, u svrhu pojašnjenja pojedinih varijabli.

5.3. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno na području grada Pule (DV „Mali svijet“ Pula, DV „Marija Petković“ Pula), grada Vodnjana (DV Vodnjan) i općine Medulin (DV Medulin) u Istarskoj županiji. Ispitanici koji su sudjelovali u provedenom istraživanju su bili roditelji djece rane dobi. U istraživanju je sudjelovalo 118 ispitanika, od čega 94 žene (79,7%) i 24 muškarca (20,3%).

Slika 1 prikazuje raspon dobi sudionika istraživanja, koji se kreće od 25 do 59 godina života. Ukupni prosjek dobi je 35,02 ($M = 35.02$, $SD = 5.33$).

Slika 1. Grafički prikazana frekvencija dobi sudionika istraživanja

Najviše ispitanika (N=52; 44,1%) ima visoku razinu obrazovanja (VSS). Srednju stručnu spremu (SSS) ima 36 ispitanika (N=36; 30,5%), višu stručnu spremu (VŠS) njih 28 (N=28; 23,7%), dok je najmanje kvalificiranih radnika (N= 1; 0,8%) i onih koji se izjašnjavaju pod ostalo (doktor/ica znanosti N=1; 0,8%).

U daljnjoj analizi, zbog premalog broja uzorka, u jednu su varijablu spojeni KV, SSS, VŠS, a zadnja varijabla (ostalo – dr.sc.) je izbačena iz daljnje analize. Sukladno tome, ispitivanje utjecaja stupnja obrazovanja na očekivanja, mišljenja i iskustva odrađeno je kroz dvije varijable: „VSS“ i „Niže od VSS“ (u koju su spojene ostale grupe).

Tablica 4. Frekvencija ispitanika istraživanja prema stupnju obrazovanja

Stupanj obrazovanja	Frekvencija	Postotak
Niže od VSS	65	55,6
VSS	52	44,4
Ukupno	117	100,0

61 ispitanik (51,7%) naveo je da ima prethodnog iskustva s dječjim vrtićem, a njih 56 (47,5%) nije se ranije susrelo s vrtićem. Sudionici ovog istraživanja imaju najviše sedmero djece, minimalno jedno dijete. Frekvencija broja djece sudionika istraživanja vidljiva je u *Tablici 5*.

Tablica 5. Frekvencija broja djece u obitelji

Broj djece u obitelji	Frekvencija	Postotak
1 dijete	58	49,2
2 djece	52	44,1
3 djece	5	4,2
4 djece	1	0,8
7 djece	2	1,7
Ukupno	118	100,0

U daljnjoj će se analizi, zbog premalog broja uzorka, spojiti podaci u dvije skupine: „jedno dijete“ (49,2% roditelja, N=58) i „više od jednog djeteta“ (50,8% roditelja, N=60).

5.4. Postupak istraživanja i način obrade podataka

Kao što je navedeno, podaci su se prikupljali putem anketnog upitnika namijenjenog roditeljima djece rane dobi. Upitnik je konstruiran u lipnju 2023. godine i odobren od strane *Povjerenstva za procjenu etičnosti istraživanja*, Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti (Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli), 15.06.2023 godine. Krajem lipnja iste godine, isprintan je određen broj anketnih upitnika (300 komada) koji su se potom pohranili u kovertu, kako bi se omogućila anonimnost.

Nakon obavljene pripreme, telefonom se stupilo u kontakt s ravnateljicama dječjih vrtića koji su sudjelovali u provedenom istraživanju. Objasnila im se svrha i cilj istraživanja koje se provodilo isključivo za izradu diplomskog rada, tema, da je upitnik dobrovoljan i anonimn i izrađen kako bi se propitala iskustva, mišljenja i očekivanja roditelja djece rane dobi. Upitnik im je proslijeđen i na e-mail, kako bi dobili uvid u ono što ispituje. Nakon pristanka svih pozvanih ravnateljica, upitnik se osobno dostavio u vrtiće. Dogovor je bio da ga ravnateljice razdjele po jasličkim skupinama i zamole odgajateljice da ih daju roditeljima. Rok za ispunjenje upitnika bio je 10 dana, nakon čega su oni koji su odlučili sudjelovati, vratili ih u zatvorenim kovertama. Ravnateljice su obavijestile istraživača kad su dobile ispunjene ankete, a osobno su se i prikupile ispunjene ankete (sredinom srpnja 2023. godine).

Nakon što su se prikupili svi podaci, za njihovu se obradu koristio program statističke analize „SPSS 20“. Normalnost distribucije provjerena je Kolmogorov-Smirnovim

testom. Za sve čestice za koje nisu bili zadovoljeni uvjeti za provedbu parametrije (*t-test* za nezavisne uzorke), provodio se neparametrijski test *Mann-Whitney U test*, za utvrđivanje postojanja statistički značajnih razlika. Odgovori na pitanja otvorenog tipa, koristili su se u opisu pojedinih čestica.

6. Analiza dobivenih rezultata i rasprava

6.1. Očekivanja roditelja djece rane dobi od dječjeg vrtića i odgajatelja

Kao što je ranije navedeno, anketni se upitnik sastojao od tri skale koje procjenjuju očekivanja, mišljenja i iskustva ispitanika (roditelja djece rane dobi) s dječjim vrtićem i odgajateljima. Prva skala upitnika sastavljena je od čestica kojima je cilj bio ispitati očekivanja roditelja. Ovom skalom provjeravale su se hipoteze: **H1**, **H1.1.**, **H1.2.** i **H1.3.** Obzirom da su se hipoteze provjeravale kroz dvije skupine („VSS“ i „Niže od VSS“; „Ž“ i „M“; „Jedno dijete“ i „Više od jednog djeteta“), proveden je *t-test* za nezavisne uzorke za provjeru svih postavljenih hipoteza. Na pojedinim je česticama (koje nisu zadovoljile preduvjete za parametrijsku analizu) proveden *Mann-Whitney U test* za provjeru postojanja statistički značajnih razlika (provjera hipoteze **H1.3**). Deskriptivni podaci prve skale prikazani su u *Tablici 6*.

Tablica 6. Deskriptivni podaci varijable "očekivanja" ispitanika

Prva skala – „Očekivanja roditelja od dječjeg vrtića i odgajatelja“	N	Minimum	Maksimum	M	SD
Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti sigurnost.	118	4	5	4,92	0,280
Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti najbolje uvjete za cjelovit rast i razvoj.	118	4	5	4,82	0,384
Očekujem da će odgajateljice omogućiti mome djetetu da uči kroz igru i istraživanje.	118	4	5	4,86	0,344
Očekujem da se moje mišljenje kao roditelja uvaži.	118	3	5	4,47	0,623
Očekujem da se moje dijete u dječjem vrtiću nauči samostalnosti u svim aktivnostima brige o sebi.	118	1	5	4,27	0,770
Očekujem da nam dječji vrtić i odgajateljice pruže podršku u roditeljstvu.	118	1	5	4,27	0,813
Očekujem da će ukoliko se suočimo s određenim problemom ili izazovom u odgoju, odgajateljice uvijek biti na raspolaganju.	118	2	5	4,14	0,896
Očekujem da kao roditelj mogu sudjelovati u odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.	118	1	5	3,66	1,134

<i>Očekujem da se kao roditelj mogu osobno uključiti u aktivnosti skupine.</i>	117	1	5	3,62	1,082
<i>Očekujem da se aktivnosti provedene u dječjem vrtiću objave na društvenim mrežama ustanove.</i>	118	1	5	2,84	1,314
<i>Očekujem da odgajateljice pravovremeno odgovore na potrebe moga djeteta.</i>	118	2	5	4,42	0,618
<i>Očekujem da me odgajateljice uvijek informiraju o mome djetetu: o napretku, problemu ili pohvali.</i>	118	3	5	4,74	0,497
<i>Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić pripremiti moje dijete za školu.</i>	118	1	5	4,12	0,859

Hipoteza **H1** tvrdi: „Roditelji djece rane dobi imaju visoka očekivanja od dječjeg vrtića i odgajatelja“. Očekivanja roditelja, kada se radi o njihovom djetetu/djeci, gotovo su uvijek izrazito visoka i sastavni su dio života pojedinca. Zato je prirodno za očekivati da će roditelji imati visoka očekivanja i od dječjeg vrtića i odgajatelja, što potvrđuju i podaci navedeni u *Tablici 6*. Dobiveni rezultati ukazuju kako je roditeljima djece rane dobi najvažnija sigurnost, učenje kroz igru i istraživanje te pružanje optimalnih uvjeta za rast i razvoj djeteta u institucionalnom kontekstu. Od odgajatelja očekuju da ih uvijek informiraju o djetetu i eventualnim problemima, kao i o njegovom napretku, a važna im je i podrška u roditeljstvu i pravovremeno reagiranje na potrebe djeteta. Najslabije, roditelji ocjenjuju objavu provedenih aktivnosti na društvenim mrežama, odnosno ne slažu se s time da je to važno, ali navode (u odgovorima na pitanja otvorenog tipa) kako bi voljeli povremeno dobiti fotografiju od odgajatelja – da vide da je djetetu u vrtiću dobro.

Rezultati provjere hipoteza *H1.1.* i *H1.2.* ukazuju na nepostojanje statistički značajne razlike u očekivanjima roditelja od dječjeg vrtića i odgajatelja s obzirom na varijable „*spol*“ i „*stupanj obrazovanja*“. Razlog za takve rezultate može biti činjenica da većina roditelja djece rane dobi ima ista očekivanja od dječjeg vrtića i odgajatelja bez obzira na to kojeg su spola ili na stečeno obrazovanje. Svakom je roditelju njegovo dijete, njegov rast i razvoj najvažnije, zbog čega je za očekivati da će imati ujednačena i visoka očekivanja usmjerena na njegovu dobrobit. Na to ukazuju i neki odgovori roditelja na otvoreno pitanje vezano uz daljnja očekivanja nakon prilagodbe. Dobiveni odgovori su veoma slični, a najčešće se ponavljaju ovi:

- „Omogućavanje samostalnosti i nezavisnosti, poticanje samostalnosti u brizi za sebe, omogućavanje intelektualnog razvoja, poticaj na simboličku igru i stvaranje ugodne atmosfere i sigurnosti“;
- „Suradnja, potpora, komunikacija“;
- „1.sigurnost, 2.razvoj socijalnih vještina, kreativnost (poticanje na), 3.odnos odgajateljice i djeteta: povjerenje i sreća djeteta prema tetama, 4.razvoj (intelektualni) kroz istraživanje i igranje, 5.uključenost djeteta u grupu“;
- „Omogućiti djetetu osjećaj prihvaćenosti i sigurnosti u skupini; pokazati razumijevanje za djetetovom potrebom za utjehom, individualnim pristupom, davanjem dovoljno vremena za prihvaćanjem vrtićke strukture i zahtjeva“;
- „Očekujem da je dijete sigurno, da se socijalizira s djecom svoje dobi i da imam dobru suradnju s odgajateljicama“;
- „S obzirom da je proces prilagodbe završio, odgajateljice su bile izvrsne. Nemam više nekih očekivanja jer sam jako zadovoljna i samo očekujem da se moje dijete i dalje nastavi ovako razvijati i veseliti odlasku u vrtić“.

Kako bi se navedena očekivanja roditelja ispunila, nužno je izgraditi međusobno povjerenje i odnos (roditelj-odgajatelj) zasnovan na čestoj izmjeni informacija o djetetu, o njegovom razvoju i planiranju njegove dugoročne dobrobiti, što se roditeljima pokazalo kao veoma bitno. Roditeljima je važna i podrška u njihovoj roditeljskoj ulozi i pomoć u osnaživanju njihovih kompetencija, koju često ne traže (Panić, 2020). U istraživanju autorice Pećnik (2013, prema Panić, 2020) dobiveni su rezultati koji kazuju da je samo jedna od dvije trećine ispitanika koja tvrdi da se susrela sa izazovima u roditeljstvu zatražila pomoć, iako od toga imaju dugoročnu korist, a odgajateljima je savjetovanje roditelja „u opisu posla“. Glavina (2018) pritom naglašava otvorenost odgajatelja i ostalih stručnjaka prema suradnji, kao temelj izgradnje odnosa, a kada se odnos izgradi, roditelji „dopuštaju“ da im se pomogne i traže pomoć. Osnaživanje roditelja temelji se na ravnopravnosti između roditelja i odgajatelja. Roditelj kao onaj koji najbolje poznaje svoje dijete prenosi svoja znanja i zapažanja vezana uz dijete, a odgajatelji mu pomažu da dođe do vlastitog rješenja postojećeg problema, usmjerenog na dobrobit djeteta (Pećnik i Starc, 2010, prema Glavina, 2018), što su ispitanici prema odgovorima u anketi i dobili.

Važnim se smatra, prije nego dijete krene na prilagodbu u jaslice, s roditeljima uspostaviti kontakt (pozvati ih na upoznavanje i razgovor), uputiti ih u rad ustanove,

podijeliti važne informacije vezane uz odgojnu skupinu te omogućiti roditeljima da iznesu svoja očekivanja. Ona se nerijetko razlikuju od svega onoga što dječji vrtić omogućuje i pruža – jer osim njege, brige i zadovoljavanja primarnih potreba djeteta (što roditelji prije nego dijete krene u dječji vrtić smatraju najvažnijim), nude se prilike za učenje kroz igru i istraživanje i razvoj u svim segmentima (Stokes Szanton, 2005). Po završetku procesa prilagodbe, u praksi se pokazalo, kako roditelji počinju više cijeniti odgajatelje, dječje vrtiće i sve što oni njihovoj djeci pružaju – posebice kada se i sami uključe u rad ustanove i skupine. Uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni rad korisno je za dijete, roditelje i odgajatelje istovremeno – djetetu pruža osjećaj sigurnosti, roditelju omogućuje bolje razumijevanje vlastitog djeteta (dok ga promatra u igri s vršnjacima) i drugačiju percepciju odgajateljskog rada (što vodi tome da više počinju cijeniti i same odgajatelje), a odgajatelji kroz učestalu komunikaciju s roditeljima postaju osjetljiviji na specifičnosti pojedine obitelji (Tomljanović, 2003). Zbog toga je potrebno roditelje potaknuti (pronaći način da se osjete kompetentnim) za sudjelovanje u odgojno-obrazovnom radu skupine, što u skali „Očekivanja roditelja od dječjeg vrtića i odgajatelja“ ne navode kao važno, a donosi dobrobit za sve uključene.

Kod provjere hipoteze *H1.3.*, korišten je *Mann-Whitney U test* i utvrđeno je postojanje statistički značajnih razlika u tri čestice navedene u *Tablici 7.*

Tablica 7. Deskriptivni podaci varijable "očekivanja roditelja s jednim ili s više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika

Čestice	Broj djece u obitelji	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti sigurnost.</i>	Jedno dijete	58	4	5	4,98	0,131
	Više od jednog djeteta	60	4	5	4,85	0,360
<i>Očekujem da će odgajateljice omogućiti mome djetetu da uči kroz igru i istraživanje.</i>	Jedno dijete	58	4	5	4,95	0,223
	Više od jednog djeteta	60	4	5	4,78	0,415
<i>Očekujem da se aktivnosti provedene u dječjem vrtiću objave na društvenim mrežama ustanove.</i>	Jedno dijete	58	1	5	4,41	1,214
	Više od jednog djeteta	60	1	5	3,25	1,284

Dobivena je statistički značajna razlika kod provjere čestice „*Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti sigurnost*“ ($p < 0,01$). Pritom, ispitanici s jednim djetetom imaju statistički značajnije viša očekivanja ($M=4,98$, $SD=0,131$) no roditelji s dvoje i više djece ($M=4,85$, $SD=0,360$). Čestica „*Očekujem da će odgajateljice omogućiti mome djetetu da uči kroz igru i istraživanje*“, također ukazuje na postojanje statistički značajne razlike u očekivanjima roditelja s jednim djetetom, u odnosu na roditelje s više djece ($t=2,67$, $df=116$, $p < 0,01$). Rezultati upućuju na to da ispitanici koji imaju jedno dijete imaju znatno veća očekivanja od odgajatelja po pitanju učenja kroz igru ($M=4,95$, $SD=0,223$), nego što ih imaju ispitanici s više djece ($M=4,78$, $SD=0,415$). Statistički značajna razlika utvrđena je i kod čestice „*Očekujem da se aktivnosti provedene u dječjem vrtiću objave na društvenim mrežama ustanove*“ ($t=3,63$, $df=116$, $p < 0,01$). Ispitanici s jednim djetetom u obitelji procjenjuju važnost objavljivanja na društvenim mrežama značajnije višim vrijednostima ($M=4,41$, $SD=1,214$), nego roditelji s više od jednog djeteta u obitelji ($M=3,25$, $SD=1,284$).

Kao jedno od najznačajnijih očekivanja, roditelji naglašavaju sigurnost djece u vrtiću (statistički i kroz otvorena pitanja u upitniku). Neki odgovori u upitniku, na važnost sigurnosti ukazuju i nakon što prođe proces prilagodbe na dječji vrtić i odgajatelje, ali naglašavaju i razvijanje djece i učenje kroz igru:

- „*I dalje mi je najvažnije da je dijete zadovoljno i sigurno u jaslicama. Po ovome što vidim, odgajateljice rade odličan posao, samo neka tako nastave*“;
- „*Sigurnost, sreća djeteta, izazovi za dijete*“;
- „*Očekujem da će i dalje imati sigurnost, da će imati mogućnost učiti kroz igru i istraživanje, da će imati uvjete za cjelovit rast i razvoj*“;
- „*Rad sa djetetom, uključivanje djeteta u zajednicu, učenje igra... učenje kroz igru*“;
- „*Očekujem da se prati daljnji rast i razvoj, a za dijete vrtić bude izazovna i ohrabrujuća okolina*“.

Kako bi se osigurala sigurnost i zaštita djece u vrtiću, potrebno je stvoriti uvjete i poduzeti potrebne mjere utvrđene pravilnicima vrtića, ali i iskustvom odgajatelja. Sigurnost djeteta sastavni je dio odgojno-obrazovnog procesa u dječjem vrtiću, a odgajatelje se smatra stručnim osobama, koje imaju potrebna znanja i sposobnosti predvidjeti potencijalne opasnosti za dijete (Jelašić, 2007). Prevencija nepoželjnih

situacija, prema Jelašić (2007), uključuje pripremu prostora u kojemu djeca borave. To podrazumijeva osiguravanje prostora za djecu i njihovo kretanje, osiguravanje sigurnog, stabilnog i čvrstog namještaja primjerenog dobi djece te ponuda prikladnih igara, poticaja i sredstava za igru i učenje, koja će se nalaziti djeci nadohvat ruke. Higijena djeteta i odgajatelja, još je jedna karika značajna za brigu o sigurnosti djece i sprječavanje širenja bolesti. Logično je za pretpostaviti da je sigurnost djece na prvom mjestu i roditeljima i odgajateljima. Roditelji koji su se ranije susreli s dječjim vrtićem (koji imaju više djece), stekli su iskustva i njihova se očekivanja nakon što su prošli kroz nekoliko procesa prilagodbi i stvorili sliku o dječjem vrtiću i odgajateljima, mijenjaju i razlikuju. Iako i oni za svoju djecu žele sigurnost, upoznati su s radom ustanove i odgajatelja, pa njenu značajnost ne naglašavaju koliko i roditelji jednog djeteta.

Primarni je posao odgajatelja, osim pružanja sigurnosti te brige i njege djeteta, stvaranje optimalnih uvjeta za djetetovu dobrobit, rast i razvoj (što su i ciljevi *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*). Roditelji ističu važnost učenja djeteta kroz igru i istraživanje i očekuju od odgajatelja da mu to omoguće. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015)*, dobrobit djeteta navodi kao nešto na što bi odgojno-obrazovni proces morao biti usmjeren, uz poticanje cjelovitog razvoja, učenja i odgoja djece. Dijete se shvaća kao cjelovito biće, a vrtić kao mjesto koje će poticati njegov cjeloviti rast, razvoj i učenje. Uloga odgajatelja u dječjem vrtiću je stvaranje poticajnog okruženja za dječje učenje, koje će istovremeno poticati razvoj različitih aspekata djetetova razvoja (holistički pristup). To se može ostvariti samo kada odgajatelj ima znanja za poticanje djece na samostalnost i autonomiju u izboru aktivnosti te istovremeno za preuzimanje odgovornosti za vlastite izbore i to redovito primjenjuje. Osim navedenoga, važno je naglasiti da dijete uči iskustveno prije nego pukim „prenošenjem znanja“. Vrtić i odgajatelji pritom imaju zadatak omogućiti djetetu različite situacije u kojima će na neposredan način imati mogućnost stjecanja novih znanja i omogućiti da samo izabere čime će se baviti te pronađe tzv. „partnera u igri“. Važno je poticati: istraživanje, rješavanje zadataka i eventualnih problema, planiranje i organizaciju, samoorganizaciju i inicijativu, stvaralaštvo i iskustvo, samostalnost biranja i preispitivanje postojećih iskustava. Stokes Szanton (2005), napominje kako djeca rane dobi imaju veliku sposobnost brzog učenja, no dodaje da postoje uvjeti koji moraju biti zadovoljeni kako bi (nakon što odgajatelj stvori preduvjete za to) moglo učiti. Aktivnost

mu treba biti dovoljno zanimljiva, treba na nju biti fokusiran, samostalno je odabrati i biti spreman za učenje – što znači da mu prvo trebaju biti zadovoljene primarne potrebe.

Ono što se dolaskom suvremenog doba svakako promijenilo je utjecaj medija i društvenih mreža na život svakog pojedinca i nemogućnosti „odmicanja“ od njih. Većina roditelja i odgajatelja koristi pojedine servise za komunikaciju kako bi razmijenili važne informacije, pozvali roditelje na suradnju, prosljedili nekoliko fotografija aktivnosti koje se odvijaju u vrtiću i sl. Dokumentiranje kao oblik praćenja djetetovog razvoja jedno je od najboljih načina za procjenu napretka, a osim vođenja razvojnih mapa, ono uključuje i fotografiranje, zbog čega roditelji nerijetko očekuju da će im se iste poslati ili objaviti na društvenim mrežama. Mnogi vrtići danas, imaju otvorene profile na nekoj društvenoj mreži u svrhu prikazivanja i promoviranja vlastitoga rada (Rogulj, 2018). Obzirom da nitko zapravo na internetu nije zaštićen, postavlja se pitanje je li stvarno toliko važno (i zašto) da se slika djeteta u nekoj aktivnosti objavljuje na mjestu gdje je svakome lako dostupna? Što roditelji time zapravo dobivaju, kada svaki odgajatelj u današnje vrijeme pronalazi način da prikaže ono što se u vrtiću radi?! Roditelji danas imaju veliku potrebu objavljevati fotografije svoje djece na raznim mrežama, stoga je za očekivati da će i od dječjih vrtića imati ista očekivanja – posebice oni s jednim djetetom, koji još nisu spoznali opasnosti koje vrebaju u virtualnom svijetu.

Sukladno svemu navedenom, dobiveni rezultati provjere hipoteze **H1** („*Roditelji djece rane dobi imaju visoka očekivanja od dječjeg vrtića i odgajatelja*“), potvrđuju da roditelji imaju visoka očekivanja od dječjeg vrtića i odgajatelja. Nadalje, provjera hipoteza: **H1.1.** („*Ne postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima različitih stupnja obrazovanja*“) i **H1.2.** („*Ne postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima različitog spola*“), ukazuje na nepostojanje statistički značajnih razlika u očekivanjima roditelja s obzirom na „*stupanj obrazovanja*“ („*VSS*“ i „*Niže od VSS*“) i „*spol*“ („*Ž*“ i „*M*“), što znači da se navedene hipoteze mogu u potpunosti potvrditi. Isto tako, provjera hipoteze **H1.3.** („*Postoji statistički značajna razlika u očekivanjima roditelja djece rane dobi od odgajatelja i dječjeg vrtića među roditeljima s jednim ili s više djece u obitelji*“) utvrdila je postojanje statistički značajnih razlika u tri od trinaest čestica, zbog čega se postavljena hipoteza odbacuje.

6.2. Mišljenja roditelja djece rane dobi o dječjem vrtiću i odgajateljima

Druga skala upitnika propitivala je *mišljenja* ispitanika o dječjem vrtiću i odgajateljima. Čestice druge skale koristile su se za provjeru hipoteza: **H2**, H2.1., H2.2. i H2.3., koje su provjeravane *t-testom* kroz varijable „*stupanj obrazovanja*“ (H2.1.) i „*spol*“ (H2.2.) ispitanika te *Mann-Whitney U testom* za provjeru varijable „*broj djece u obitelji*“ (H2.3.).

Tablica 8. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja" ispitanika

Druga skala „ <i>Mišljenja roditelja o dječjem vrtiću i odgajateljima</i> “	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Odgajateljice imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je sve moje dijete sposobno.</i>	118	2	5	4,52	0,637
<i>Odgajateljice bi trebale pomoći roditeljima u odgoju djece (savjetima, predavanjima, radionicama, predlaganjem stručne literature i sl.).</i>	118	2	5	3,86	0,889
<i>U dječjem vrtiću se vrlo malo uzima u obzir što roditelji zaista misle i žele.</i>	118	1	5	2,31	0,984
<i>Mišljenja sam da mogu doprinijeti odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.</i>	118	1	5	2,97	0,951
<i>Volio/voljela bih imati priliku češće se uključivati u odgojno-obrazovni rad dječjeg vrtića.</i>	117	1	5	3,10	1,062
<i>Mišljenja sam da je važno uskladiti odgojne metode u dječjem vrtiću i kod kuće.</i>	118	1	5	4,09	0,970
<i>Mišljenja sam da je važno da odgajateljice stalno njeguju suradničke odnose s roditeljima.</i>	116	3	5	4,41	0,632
<i>Odgajateljice trebaju biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju.</i>	117	1	5	3,56	0,969
<i>Potrebno je puno vremena i truda za izgradnju međusobnog povjerenja roditelja i odgajateljica.</i>	116	1	5	3,62	1,132
<i>Mišljenja sam da je djeci rane dobi važna njega, odgoj i zaštita u dječjem vrtiću.</i>	118	4	5	4,75	0,432
<i>Djeca u ranoj dobi trebaju prilagođen prostor i igračke primjerene dobi.</i>	118	3	5	4,76	0,447
<i>Djeca u ranoj dobi trebaju bogato opremljen prostor.</i>	118	1	5	3,41	1,235
<i>Djeca u ranoj dobi trebaju odgajateljice koje im omogućuju učenje putem istraživanja.</i>	118	3	5	4,61	0,540

„Roditelji djece rane dobi imaju pozitivna mišljenja o dječjem vrtiću i odgajateljima“ – druga je postavljena hipoteza (**H2**). Roditelji iskazuju mišljenje da su odgajatelji stručni u svome poslu i kompetentni procijeniti djetetove sposobnosti. Osim toga, odgajatelji uvažavaju roditelje, njihova mišljenja i želje. Važnim roditelji smatraju njegovanje suradničkih odnosa i usklađivanje odgojnih metoda kod kuće i u vrtiću, što je međusobno povezano i u praksi ostvarivo samo ako suradnja postoji. Mišljenja su da je potrebno vrijeme za izgradnju povjerenja između roditelja i odgajatelja, da je za djecu važna njega, odgoj, zaštita, prilagođen prostor i igračke primjerene dječjoj dobi te odgajatelji koji će ih poticati na učenje putem istraživanja.

Tablica 9. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja roditelja različitog stupnja obrazovanja" kod kojih su utvrđene statistički značajne razlike

Čestice	Stupanj obrazovanja	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Mišljenja sam da je važno da odgajateljice stalno njeguju suradničke odnose s roditeljima.</i>	Niže od VSS	65	3	5	4,26	0,69
	VSS	50	4	5	4,60	0,49
<i>Odgajateljice trebaju biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju.</i>	Niže od VSS	65	2	5	3,40	1,00
	VSS	51	1	5	3,78	0,88

Provjerom hipoteze *H2.1.*, postoji li statistički značajna razlika u mišljenjima o dječjem vrtiću i odgajateljima među roditeljima različitog stupnja obrazovanja, utvrđena je statistički značajna razlika u dvjema česticama: „*Mišljenja sam da je važno da odgajateljice stalno njeguju suradničke odnose s roditeljima*“ ($t=2.93$, $df=113$, $p<0,05$) i „*Odgajateljice trebaju biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju*“ ($t=2,17$, $df=114$, $p<0,05$). Sudionici istraživanja višeg stupnja obrazovanja, odnosno visoke stručne spreme, statistički značajno višim vrijednostima ($M=4,60$, $SD=0,49$) procjenjuju kako je važno da odgajateljice stalno njeguju suradnički odnos s roditeljima, nego što to procjenjuju roditelji nižeg stupnja obrazovanja ($M=4,26$, $SD=0,69$). Također, roditelji sudionici istraživanja visokog stupnja obrazovanja statistički značajnije više ($M=3,78$, $SD=0,88$) nego roditelji nižeg stupnja obrazovanja

dijele mišljenje da bi odgajateljice trebale biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju ($M=3,40$, $SD=1,00$).

Roditelji s visokim stupnjem obrazovanja (VSS), navode suradnju s odgajateljima kao jednu od najvažnijih komponenti za vrijeme čitavog djetetovog boravka u dječjem vrtiću (*„Važna mi je redovita i otvorena komunikacija, pomoć u savladavanju izazova svake pojedine faze djetetovog razvoja, savjetovanje i zajedničko planiranje razvoja djetetovih vještina i uočavanje sklonosti i određenih talenata“*). Razlozi za to proizlaze iz njihove potrebe za učestalim i kontinuiranim odnosom usmjerenim na dijete, koji su ostvarili s odgajateljima od samih početaka, što potvrđuje i slijedeći primjer: *„Da i dalje rade na razvoju moga djeteta i korektan odnos i komunikacija sa mnom kao roditeljem. Upravo onako kako je bilo i do sada“*. Roditeljima je najvažnije da je njihovo dijete zadovoljno i da prihvaća dječji vrtić kao mjesto koje mu garantira sigurnost i razvoj, a ukoliko dođe do nekog problema, očekuju da im se na to ukaže, što je vidljivo i u njihovim daljnjim očekivanjima od vrtića. Mišljenje jedne majke o prilagodbi njezinog djeteta na jaslice i suradnji s odgajateljima u tom periodu ukazuje na blago nezadovoljstvo: *„Smatram da je jako važna povratna informacija svakom roditelju kako dijete napreduje, što je malo nedostajalo u našem vrtiću“* – ali je kao daljnje očekivanje navela slijedeće: *„Očekujem i dalje suradnju i iskrene odnose. Vidim da je moje dijete u vrtiću sretno što mi je najbitnije. Nadam se da će odgajateljice nastaviti ohrabrivati moje dijete i zajedno sa nama roditeljima razvijati puni potencijal“*. Milanović i sur. (2014) navode kako suradnju roditelja i odgajatelja nije lako postići, ukoliko pojedinci (roditelji i/ili odgajatelji) nisu potpuno otvoreni za nju. To znači da bi u međusobnoj komunikaciji trebali izaći iz svoje primarne uloge i pokušati zamisliti pojedine situacije iz perspektive druge osobe („snimateljska perspektiva“), tj. dopustiti otvorenost bez „osuđivanja“ i pridavati važnost svim informacijama. Navedeno je, uz odgovarajuće djelovanje prema izraženim potrebama ili eventualnim problemima, izuzetno važno za potporu i gradnju odnosa, a ujedno je teško postići ukoliko obje strane nisu jednako angažirane ili otvorene. Višnjić Jevtić (2018) ističe partnerstvo obitelji i odgajatelja kao najpoželjniji odnos, no smatra kako je ono u većini ustanova i dalje nemoguće ostvariti. Stoga je važno njegovati suradnju, pri čemu odgajatelj ima najveću ulogu u njenom iniciranju i poticanju, obzirom da očekivanje jedne majke glasi da je neophodna: *„Visoka razina komunikacije, razgovor, suradnja s odgajateljicama, rast i razvoj djeteta i njegovih vještina“*. Zbog toga je važno kontinuirano usavršavanje i nadograđivanje

postojećih kompetencija, jer neznanje i negativan stav mogu dovesti do problema i otpora odgajatelja prema suradnji (Višnjić Jevtić, 2018).

Razlike u mišljenjima roditelja različitog stupnja obrazovanja o upoznavanju obiteljske kulture od strane odgajatelja, mogu se povezati s individualnim razlikama koje nisu nužno vezane uz razinu obrazovanja, već uz osobna stajališta i (ne)iskustvo. Ipak, Santrock (1997, prema Ljubetić, 2014) kroz svoje istraživanje utvrđuje razliku između roditelja radničke i srednje klase, koju je moguće usporediti s roditeljima različitog stupnja obrazovanja. Naime, primijećena je razlika u odnosu prema djeci i ponašanju roditelja spomenutih skupina. Roditelji srednje klase više vremena provode u objašnjavanju i razgovoru s djecom te naglasak stavljaju na razvoj samokontrole djeteta, a roditelji radničke klase češće koriste kritiku i kaznu u odnosu s djecom te veću važnost pridaju urednosti djeteta nego razvoju unutarnjih karakteristika. Zbog spomenute razlike u odgojnim stilovima radničke i srednje klase, moguće je povući paralelu i s roditeljima visoke stručne spreme i niže stručne spreme, koja može uključivati i njihova mišljenja. Ono što je važno osvijestiti pritom je da *„Profesionalna uloga odgojitelja jest razumjeti i doprinosti kvaliteti uvjeta odrastanja djece“* (Visković, 2018:17). Pritom se poznavanje obiteljske kulture i razumijevanje načina na koji pojedina obitelj funkcionira, procjenjuje ključnim sastavnicama u stvaranju suradničkog odnosa, što u konačnici povoljno utječe na razvoj svakog djeteta, a to je svakom roditelju ipak najvažnije (Visković, 2018).

Prilikom provjere hipoteze H2.2.: *„Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima različitog spola“*, nije utvrđena statistički značajna razlika u česticama korištenog mjernog instrumenta. Majke i očevi nerijetko imaju slična mišljenja, zbog čega ovakav rezultat ne iznenađuje, a navedeno potkrepljuju i odgovori na pitanja otvorenog tipa provedenog anketnog upitnika. Tako očevi navode slijedeće elemente kao važne: *„Da i dalje bude sigurno, da uči i razvija svoje vještine, da je zaigrano i socijalizirano sa ostalim vršnjacima“* te: *„Da nastavimo dobru komunikaciju sa odgajateljicama i da djetetu boravak u skupini i dalje bude ugodan“*. Slične odgovore daju i majke koje smatraju da je najvažnije: *„Da se dijete osjeća voljeno, prihvaćeno i sigurno. Od odgajateljica da surađuju s roditeljima te da skupa radimo na razvoju djeteta“*, ali i da je nužno: *„Nastaviti dobru suradnju koju smo imali do sada“*.

Za provjeru hipoteze H2.3. korišten je *Mann-Whitney U test*, koji je ukazao na postojanje statistički značajnih razlika na dvije čestice, navedene u *Tablici 10*.

Tablica 10. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja roditelja s jednim djetetom ili s više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika

Čestice	Broj djece u obitelji	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Odgajateljice imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je sve moje dijete sposobno.</i>	Jedno dijete	58	3	5	4,67	0,574
	Više od jednog djeteta	60	2	5	4,37	0,663
<i>Djeca u ranoj dobi trebaju odgajateljice koje im omogućuju učenje putem istraživanja.</i>	Jedno dijete	58	4	5	4,72	0,451
	Više od jednog djeteta	60	3	5	4,50	0,597

Rezultati provjere čestica druge skale kroz varijablu „*broj djece u obitelji*“ (Jedno dijete/Više od jednog djeteta) potvrđuju postojanje statistički značajnih razlika na česticama „*Odgajateljice imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je sve moje dijete sposobno*“ ($t=2,67$, $df=116$, $p<0,01$) i „*Djeca u ranoj dobi trebaju odgajateljice koje im omogućuju učenje putem istraživanja*“ ($p<0,01$). Roditelji s jednim djetetom u obitelji davali su statistički znatno više vrijednosti zadanim česticama, od roditelja s dvoje ili više djece. Tako, roditelji s jednim djetetom, odgajatelje smatraju kompetentnima procijeniti sposobnosti djeteta ($M=4,67$, $SD=0,574$), više nego roditelji s više djece ($M=4,37$, $SD=0,663$). Osim toga, davali su statistički veće vrijednosti ($M=4,72$, $SD=0,451$) mišljenju da djeca rane dobi trebaju odgajatelje koji će ih poticati na učenje putem istraživanja, od roditelja s više od jednog djeteta ($M=4,50$, $SD=0,597$).

Svaki odgajatelj posjeduje niz specifičnih vještina i znanja (kompetencija) koje svakodnevno primjenjuje u svome radu. Chivers, nužnim smatra holističkim pristupom djelovati na njihov razvoj, jer je odgajateljska struka specifična po pitanju različitih područja kompetencija koje se konstantno isprepliću i djeluju zajednički (1996, prema Slunjski, Šagud i Brajša Žganec, 2006). Iz tog razloga, Slunjski, Šagud i Brajša Žganec (2006) ističu važnost zajedničkog učenja po principu „zajednice koja uči“, jer tako pojedinci imaju mogućnost shvaćanja svoje prakse i stjecanja novih vještina i znanja, u suradnji s drugim sustručnjacima. Dok ne počnu graditi zajednički odnos, roditelji često nisu upoznati sa sposobnostima i znanjima koje odgajatelji posjeduju. Župančić

i Hasikić (2022) u područje profesionalnih kompetencija odgajatelja svrstavaju specifična znanja o pojedinim fazama razvoja djeteta i načinima na koje ono uči te vještine za stvaranje poticajnog okruženja koje će to podupirati, uz uvažavanje djetetovih potreba, sposobnosti i individualnosti. Odgajatelji imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je pojedino dijete sposobno, ali je potrebno puno rada, zalaganja i cjeloživotnog učenja kako bi ih mogao primijeniti u najboljem interesu za dijete.

Kao što treba znati procijeniti sposobnosti pojedinog djeteta, odgajatelj treba imati znanja i vještine omogućiti djeci učenje putem istraživanja, što roditelji navode kao važno očekivanje u prethodnom poglavlju. „*Razvoj i rast djeteta kroz igru i istraživanje, interakciju s drugom djecom i predivnim odgajateljicama koje rade divan posao*“, ono je što navode kao važno za njihovo dijete u budućnosti.

Nakon obrade svih podataka i analize postavljenih hipoteza, dobiveni su slijedeći rezultati:

- Hipoteza **H2** „*Roditelji djece rane dobi imaju pozitivna mišljenja o dječjem vrtiću i odgajateljima*“ je obzirom na pozitivno dobivena mišljenja tijekom statističke provjere potvrđena.
- Provjera hipoteze **H2.1.** „*Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima različita stupnja obrazovanja*“ ukazuje na postojanje statistički značajnih razlika u mišljenjima ispitanika u dvije od ukupno trinaest čestica druge skale, zbog čega se postavljena hipoteza potvrđuje.
- Hipoteza **H2.2.** „*Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima različitog spola*“ ne ukazuje na postojanje razlika, zbog čega je možemo u potpunosti potvrditi, obzirom da se dani odgovori, odnosno mišljenja ispitanika o dječjem vrtiću i odgajateljima statistički ne razlikuju značajno obzirom na *spol* roditelja.
- Kod provjere hipoteze **H2.3.** „*Postoji statistički značajna razlika u mišljenjima roditelja djece rane dobi o odgajateljima i dječjem vrtiću među roditeljima s jednim ili s više djece u obitelji*“, utvrđeno je postojanje statistički značajnih razlika kod dvije od trinaest čestica, pa se navedena hipoteza odbacuje.

6.3. Iskustva roditelja djece rane dobi s prilagodbom na dječji vrtić i odgajateljce

Realno je za očekivati da svaki roditelj ima različito iskustvo vezano uz prilagodbu djeteta na dječji vrtić i odgajateljce. Prilagodba je individualan proces i koliko će se brzo ili sporo odvijati, ovisi o svakom djetetu ponaosob. S obzirom na navedeno, treća je skala upitnika konstruirana kako bi propitala *iskustva* roditelja djece rane dobi s procesom prilagodbe na dječji vrtić i odgajateljce. Navedenom skalom su se provjeravale hipoteze: **H3**, **H3.1.**, **H3.2.** i **H3.3.**

Tablica 11. Deskriptivni podaci varijable "iskustva" ispitanika

Treća skala „ <i>Iskustva roditelja vezana uz proces prilagodbe djece na dječji vrtić i odgajateljce</i> “	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Prije početka prilagodbe na dječji vrtić, odgajateljice su me detaljno informirale o samom procesu i mogućim očekivanjima.</i>	118	2	5	4,55	0,723
<i>Na početku prilagodbe na dječji vrtić, bilo mi je važno biti s djetetom u skupini i vidjeti kako gradi odnose s odgajateljicama i djecom.</i>	118	1	5	4,07	0,976
<i>Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine.</i>	118	1	5	4,61	0,763
<i>Odgajateljice su pružale podršku i ohrabrivale moje dijete i mene tijekom prilagodbe.</i>	118	2	5	4,65	0,671
<i>Tijekom prilagodbe, plašilo me ostaviti dijete u dječjem vrtiću.</i>	118	1	5	2,42	1,470
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da se odgajateljice neće moći dovoljno posvetiti mome djetetu.</i>	118	1	5	2,23	1,165
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće prepoznati što moje dijete treba.</i>	118	1	5	2,29	1,227
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće znati utješiti moje dijete.</i>	117	1	5	2,39	1,352
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće moći spriječiti ozljedu mog djeteta.</i>	118	1	5	2,15	1,203
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da potrebe moga djeteta neće biti zadovoljene.</i>	118	1	5	2,03	1,105
<i>Veliku mi je nelagodu stvarala reakcija djeteta na odvajanje od mene u vrijeme prilagodbe.</i>	118	1	5	3,01	1,399

<i>Zadovoljan/na sam komunikacijom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.</i>	118	1	5	4,61	0,704
<i>Zadovoljan/na sam s suradnjom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.</i>	118	1	5	4,64	0,724
<i>Zadovoljan/na sam kako se moje dijete prilagodilo na vrtić.</i>	118	2	5	4,79	0,521
<i>Zadovoljan/na sam kako se moje dijete povezal o s drugom djecom i odgajateljicama nakon prilagodbe.</i>	118	2	5	4,81	0,458

Provjera hipoteze **H3** potvrđuje da su iskustva roditelja s prilagodbom djeteta na dječji vrtić i na odgajatelje, veoma pozitivna. Rezultati su pokazali kako su roditelji osjećali nelagodu prilikom odvajanja od djeteta, a važno im je bilo u počecima boraviti s djetetom u skupini. Isto tako, rezultati pokazuju da su imali povjerenje u odgajatelje i njihove kompetencije, da su zadovoljni komunikacijom i suradnjom, da su ih odgajatelji dovoljno pripremili prije početka prilagodbe, zadovoljni su dobivenom podrškom i djetetovom konačnom prilagodbom na dječji vrtić te vezama koje su stvorili s odgajateljima i s drugom djecom.

Važno je napomenuti kako prilagodba na dječji vrtić nije izazov samo za roditelje i djecu, već i za odgajatelje. Kao što roditelji ne znaju što od prilagodbe mogu očekivati, ni odgajatelji koji imaju puno godina iskustva ne mogu pretpostaviti kako će pojedino dijete reagirati. Djeca rane dobi najčešće su čvrsto emocionalno vezana uz majke (kako s njima provode najviše vremena), pa je pitanje odvajanja teško i za djecu i za majke. No, ono ovisi o brojnim dodatnim faktorima – stupanj razvoja djeteta, zdravstveno stanje, privrženost, funkcioniranje obitelji, koliko su roditelji unaprijed pripremljeni za prilagodbu te kakav je odgajatelj i koje su njegove osobine (Polanec i Tatalović Vorkapić, 2021).

Istraživanje je pokazalo da su roditelji u velikom postotku zadovoljni načinom na koji su ih odgajatelji pripremili na prilagodbu (pitanja otvorenog tipa u upitniku), što je zapravo najvažnije kako bi dijete što lakše prihvatilo novo okruženje. Kraft-Sayre i Pianta (2000, prema Polanec i Tatalović Vorkapić, 2021) ističu važnost pozitivnog stava roditelja prema vrtiću kao važnog čimbenika za lakše stjecanje povjerenja prema odgajateljima i dječjem vrtiću, zbog čega je nužna kvalitetna priprema roditelja prije početka prilagodbe. Uz to, važno im je omogućiti boravak u skupini s djetetom u

počecima koliko god je potrebno – što većina ustanova prakticira, a roditeljima donosi uvid u njihov rad i mogućnost da vide vlastito dijete u stjecanju prvih iskustava izvan obitelji i stvaranju odnosa s drugom djecom i odgajateljima.

Razlike u mišljenjima, kao i kod prve dvije hipoteze, provjeravane su kroz tri varijable: „*stupanj obrazovanja*“ (H3.1.), „*spol*“ (H3.2.) i „*broj djece u obitelji*“ (H3.3.) ispitanika. Radi provjere hipoteza H3.1., H3.2. i H3.3. proveden je *t-test* za nezavisne uzorke nad česticama treće skale: „*Iskustva roditelja vezana uz proces prilagodbe djece na dječji vrtić i odgajatelje*“. Kod analize prve dvije varijable nije utvrđeno postojanje statistički značajnih razlika, dok je kod provjere H3.3. utvrđeno postojanje statistički značajnih razlika kod pet čestica, prikazanih u *Tablici 12*.

Tablica 12. Deskriptivni podaci varijable "iskustva roditelja s jednim ili više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika

Čestice	Broje djece u obitelji	N	Minimum	Maksimum	M	SD
<i>Na početku prilagodbe na dječji vrtić, bilo mi je važno biti s djetetom u skupini i vidjeti kako gradi odnose s odgajateljicama i djecom.</i>	Jedno dijete	58	1	5	3,83	1,08
	Više od jednog djeteta	60	1	5	4,30	0,81
<i>Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine.</i>	Jedno dijete	58	1	5	4,43	0,957
	Više od jednog djeteta	60	4	5	4,78	0,45
<i>Tijekom prilagodbe, plašilo me ostaviti dijete u dječjem vrtiću.</i>	Jedno dijete	58	1	5	2,76	1,59
	Više od jednog djeteta	60	1	5	2,10	1,27
<i>Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće znati utješiti moje dijete.</i>	Jedno dijete	57	1	5	2,65	1,37
	Više od jednog djeteta	60	1	5	2,15	1,30
<i>Zadovoljan/na sam kako se moje dijete povezalo s drugom djecom i odgajateljicama nakon prilagodbe.</i>	Jedno dijete	58	4	5	4,90	0,31
	Više od jednog djeteta	60	2	5	4,72	0,55

Roditelji s jednim djetetom su davali statistički značajno niže vrijednosti ($M=3,83$, $SD=1,08$) za česticu „*Na početku prilagodbe na dječji vrtić, bilo mi je važno biti s djetetom u skupini i vidjeti kako gradi odnose s odgajateljicama i djecom*“ ($t=2,70$, $df=116$, $p<0,05$) nego roditelji s više od jednog djeteta ($M=4,30$, $SD=0,81$). Važnost navedenoga sugeriraju i izjave ispitanika s više djece:

- „*Početak prilagodbe bio je na roditeljskom sastanku gdje smo upoznali odgajateljice te mi je veoma bio bitan trenutak doći prvi put s djetetom u skupinu i biti s njom unutra*“;
- „*Bilo je puno komunikacije, objašnjavanja i dopustili su da budemo sa djetetom u skupini*“.

U dječjim se vrtićima prakticira boravak roditelja u skupini tijekom prvih dana prilagodbe. Koliko dugo i na koji način, ovisi o ustanovi i odgajateljima. Kroz praksu se pokazalo kako nije dobro da zajednički boravak roditelja i djece u skupini dugo traje, kako dijete ne bi steklo dojam da će i majka/otac s njime „ići u vrtić“, ali je nužan kako bi dijete s vremenom spoznalo da je nova okolina za njega sigurna.

Dobivena je statistički značajna razlika u čestici „*Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine*“ ($t=2,57$, $df=116$, $p<0,05$) na način da su roditelji s više djece navodili da su imali više povjerenja ($M=4,78$, $SD=0,45$) u odgajateljice tijekom faze prilagodbe nego roditelji s jednim djetetom ($M=4,43$, $SD=0,957$). Razlog tome može biti i prethodno iskustvo s prilagodbom roditelja koji imaju više djece, koji mogu iz iskustva znati što ih očekuje te da su odgajatelji školovani stručnjaci koji znaju svoj posao. Iskustvo jedne majke (2 djece) govori tome u prilog: „*S obzirom da je prilagodba bila za vrijeme Covida nismo smjeli ulaziti u prostrije, al mogu dati same pohvale za njihov odrađen posao (osmjeh, zagrljaj, utjeha i nježne prema dječici)*“ te dodaje – „*Bilo mi je važno da moje dijete izlazi zadovoljno jer uvijek krene sa suzama al osmjeh i veselje bude na kraju ako im je lijepo i ugodno. U odgajateljice sam vrlo brzo stekla povjerenje, sigurnost i bila sam smirena*“. Pozitivno iskustvo s djetetovim odvajanjem od roditelja svakako pridonosi bržem stjecanju povjerenja u odgajatelje.

U čestici „*Tijekom prilagodbe, plašilo me ostaviti dijete u dječjem vrtiću*“ ($t=2,49$, $df=116$, $p<0,05$) dobivena je statistički značajna razlika u iskustvima, gdje su veće vrijednosti ($M=2,76$, $SD=1,59$) ovoj izjavi davali roditelji s jednim djetetom, naspram

roditelja s više od jednog djeteta ($M=2,10$, $SD=1,27$). Mašković i sur. (2018), kao savjet roditeljima prije početka prilagodbe nude privikavanje djeteta na kraća odvajanja (npr. kod bake i djeda), jer na taj će način dijete lakše prihvatiti kako nije ostavljeno i da se majka (i/ili otac) uvijek po njega vraća, što može pomoći kada prilagodba krene. „*Dijete s bogatijim socijalnim iskustvima brže će prihvatiti nove ljude i steći povjerenje u njih te se lakše nositi s izazovima*“ (Mašković i sur., 2018:20). Nažalost, neki roditelji nemaju mogućnost ostaviti dijete nekome prije polaska u jaslice, zbog čega je moguće da imaju više nepovjerenja prema odgajateljima – bez obzira koliko imaju djece i imaju li otprije iskustva s prilagodbom (što je sasvim normalno za očekivati). U takvim situacijama, oni mogu svoje strahove prenijeti na dijete, što otežava proces prilagodbe i ona može dulje potrajati. Navedenu česticu može se povezati s prethodnom u kojoj je utvrđena značajna razlika u iskustvima roditelja („*Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine*“), jer je strah od odvajanja povezan s povjerenjem u odgajatelje. Ako nema povjerenja, koje se stječe s vremenom, ne može se očekivati da neće biti straha kod odvajanja. Stoga je, kao što je već navedeno, važno ulagati vrijeme i graditi suradnički odnos roditelji-odgajatelji od samih početaka, jer on je ključan za stjecanje povjerenja – koje je ključno za bezbrižnost roditelja kada ostavljaju djecu u jaslicama.

Čestica „*Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće znati utješiti moje dijete*“ ($t=2,02$, $df=115$, $p<0,05$) ukazuje na veću razinu zabrinutosti ispitanika koji imaju jedno dijete ($M=2,65$, $SD=1,37$), od ispitanika koji imaju dvoje ili više djece ($M=2,15$, $SD=1,30$). Zato je kao jedno očekivanje od dječjeg vrtića i odgajatelja navedeno slijedeće: „*Omogućiti djetetu osjećaj prihvaćenosti i sigurnosti u skupini; pokazati razumijevanje za djetetovom potrebom za utjehom, individualnim pristupom, davanjem dovoljno vremena za prihvaćanjem vrtićke strukture i zahtjeva*“. Za pretpostaviti je da su takvi odgovori rezultat prvog susreta roditelja s dječjim vrtićem i s prilagodbom te da prije nisu imali priliku upoznati se s radom i ulogom odgajatelja. Kao profesionalcu, koji ulaže u sebe i svoje znanje, odgajateljeva je uloga steći povjerenje roditelja i djece u što kraćem vremenskom periodu. Odnos između djeteta i odgajatelja (kao i roditelja i odgajatelja) gradi se od prvog dana, a najveću ulogu u tom procesu ima odgajatelj. Osim kompetencija, važna je i njegova potreba za stalnim usavršavanjem i njegova osviještenost za djecu i njihove potrebe. Jedino na taj način može pravovremeno na njih reagirati (Milanović i sur., 2014), što je roditeljima najvažnije. Stokes Szanston

(2005) toplinu i spremnost na reakciju odgajatelja smatra bitnim aspektima za poticanje djetetovog emocionalnog razvoja (uz poštivanje individualnosti, razvoj samopouzdanja, suosjećanje, prihvaćanje i iskrenost). Reakcija i utjeha djeluju blagotvorno na dijete, omogućujući mu osjećaj ugone i sigurnosti. Roditeljsko će se razmišljanje i strah ublažiti ukoliko odgajatelji pokažu zanimanje za specifičnosti njihovog djeteta prije i tijekom prilagodbe, koje podrazumijevaju načine na koje ga se može najlakše utješiti, neke rutine, interese i sl. Kada se od početka ukaže koliko je svako dijete važno, roditeljima će biti lakše razviti povjerenje prema odgajateljima, a samim time neće osjećati strah ostaviti dijete u vrtiću ili da njegove potrebe za utjehom neće biti zadovoljene.

Dobivena je i statistički značajna razlika ($t=2,17$, $df=116$, $p<0,05$) u ispitivanju zadovoljstva roditelja s povezanosti s drugom djecom i odgajateljima (čestica „*Zadovoljan/na sam kako se moje dijete povezalo s drugom djecom i odgajateljicama nakon prilagodbe*“). Roditelji s više djece pokazali su manje zadovoljstvo ($M=4,72$, $SD=0,55$), nego što su ga iskazivali roditelji s jednim djetetom ($M=4,90$, $SD=0,31$). Pozitivan primjer dala je jedna majka, koja izjavljuje: „*Naše odgajateljice (stalne ali i one na zamjeni) stvarno su nadmašile naša očekivanja kao i sam dječji vrtić. Dijete mi uživa u svim aktivnostima, veseli se tetama i ostalom osoblju, a odgajateljice nam podrškom i savjetima uvelike olakšavaju odgojne izazove*“. Kada krene proces prilagodbe, odgajatelj postaje najvažnija osoba svojoj skupini djece i na neki način zamjena za majku (Došen-Dobud, 2004). Uspostava veze s odgajateljem, preduvjet je stvaranja osjećaja sigurnosti kod djece, bez koje nije moguće raditi s njima i poticati ih u daljnjem razvoju. Za razvoj povezanosti potrebno je uložiti vrijeme i trud te reagirati na podražaje na odgovarajući način. Povezanost se najbolje može izgraditi kroz davanje pažnje svakom djetetu ponaosob tijekom dolaska u skupinu, hranjenja i presvlačenja, a ključno je da se u tim trenucima dijete osjeti prihvaćenim i važnim (Nenadić, 2002). S vršnjacima, dijete povezanost gradi postepeno. Kroz praksu je uočeno kako su djeca često sklona sitnim gestama tješiti jedno drugo tijekom perioda prilagodbe, ali se potom vraćaju u svoju igru ili aktivnost. Djeci rane dobi izrazito teško pada dijeljenje (igračaka, pažnje...), pa je za očekivati da će na drugu djecu gledati kao na suparnike. Odnose s njima mogu izgraditi tek kada izađu iz faze egocentrizma, koja je tipična za ranu dob. Došen-Dobud (2004) odgajatelja opisuje kao uzor djeci, koji ima važnu ulogu u poticanju njihove socijalizacije. Iako je dječja igra u ranoj dobi

uglavnom paralelna, djeca pokazuju interes jedni za druge i potrebno im je samo ohrabrenje kako bi se naučili zajedništvu i suradnji. U početku će to biti samo u vidu igre jedan blizu drugoga, dok se postepeno ne razvije interakcija i međusobna povezanost.

Roditelji tijekom prilagodbe, kao i djeca, prolaze kroz nekoliko faza očekivanja. U početku, važan im je uvid u odgojno-obrazovni rad skupine i boravak s djetetom u prvim danima prilagodbe. Potom se počinju brinuti o tome da li je skrb o njegovom djetetu adekvatna i zadovoljavajuća, a kada steknu povjerenje u odgajatelje i ostvare s njima suradnju, najvažnije im je da istu povezanost ostvari i dijete. Sve navedeno sastavni je dio procesa prilagodbe, a praksa ukazuje na to da su i roditelji individue kao i djeca te da su njihova iskustva različita, bez obzira imaju li jedno ili više djece, jesu li muškog ili ženskog spola, višeg ili nižeg stupnja obrazovanja.

S obzirom na dobivene rezultate kod provjere hipoteze **H3**: „*Roditelji djece rane dobi imaju pozitivna iskustva s prilagodbom djece na dječji vrtić i odgajatelje*“, postavljena se hipoteza potvrđuje u potpunosti. U provedenoj analizi nije utvrđena statistički značajna razlika u iskustvima kod ispitanika različitog stupnja obrazovanja (*H3.1. = „Ne postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima različitog stupnja obrazovanja“*) i kod ispitanika različitog spola (*H3.2. = „Ne postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima različitog spola“*), što u potpunosti potvrđuje postavljene hipoteze. S obzirom na dobivene statistički značajne razlike u iskustvima roditelja kod provjere hipoteze *H3.3. „Postoji statistički značajna razlika u iskustvima roditelja djece rane dobi koja su vezana uz prilagodbu djeteta na dječji vrtić i odgajatelje među roditeljima s jednim ili više djece u obitelji“*, postavljena se hipoteza može djelomično potvrđuje.

7. Zaključak

U današnje vrijeme, sve se veći broj djece uključuju u ustanove ranog i predškolskog odgoja od najranije dobi (čim napune godinu dana). Kako im dječji vrtić, zbog vremena provedenog u njemu postaje drugi dom, a odgajatelji postaju „osobe od povjerenja“, važno je osvijestiti njihov značaj i ulogu u životu malog djeteta (i njegove obitelji). Prije nego proces prilagodbe započne, roditeljska su očekivanja i mišljenja usmjerena na sigurnost i brigu o djetetu, zadovoljavanje njegovih potreba za hranom, pićem, utjehom i njegom. Cilj je ovog rada bio utvrditi ostaju li njihova očekivanja i mišljenja ista ili se mijenjaju iskustveno, nakon što proces prilagodbe završi, nakon što roditelji steknu iskustva i dobiju drugačiju sliku o tome što dječji vrtić jest i koliko je uloga odgajatelja u životu i razvoju njihovog djeteta značajna.

S pretpostavkom da *ne postoje* razlike u očekivanjima, mišljenjima i iskustvima roditelja *različitog spola* i *stupnja obrazovanja*, ali da razlike *postoje* među roditeljima *s jednim ili više djece*, postavljene su hipoteze kojima je cilj bio djelomično ili potpuno potvrditi ili odbaciti pretpostavljene tvrdnje. Rezultati istraživanja ukazuju na to da razlike u očekivanjima među pojedinim grupama ispitanika („VSS“ i „Niže od VSS“; „Ž“ i „M“) ne postoje te da su ona visoka i usmjerena na optimalni razvoj i dobrobit djeteta. Roditelji od odgajatelja očekuju dobru komunikaciju i suradnju, podršku u roditeljstvu, kao i pružanje optimalnih uvjeta za rast i razvoj djece te sigurnost. Očekuju i brigu o djeci, uz poticanje samostalnosti i učenja kroz igru i istraživanje. Očekivanja roditelja s jednim ili više djece u obitelji razlikuju se u tri čestice. Pritom roditelji s jednim djetetom imaju veća očekivanja po pitanju sigurnosti djeteta, učenja kroz igru i istraživanje te objava aktivnosti na društvenim mrežama.

Mišljenja roditelja razlikuju se u dvije čestice navedene u *šestom poglavlju*, kod ispitanika/roditelja različitog stupnja obrazovanja. Roditelji visoke stručne spreme suradnju s odgajateljima i važnost poznavanja kulture obitelji vrednuju statistički značajnijima, što može značiti da razumiju neophodnost uspostave odnosa s ustanovom i odgajateljima kao temeljem za ostvarivanjem dobrobiti djeteta. Osim toga, roditelji s jednim djetetom procjenjuju da djeci trebaju odgajatelji koji će im omogućiti učenje kroz igru i istraživanje, a odgajatelje smatraju kompetentnima za procjenu dječjih sposobnosti.

I iskustva s procesom prilagodbe djece na ustanove ranog odgoja, ispitivala su se kroz tri varijable. Nije utvrđena statistički značajna razlika u iskustvima roditelja različitog *spola* i *stupnja obrazovanja*, ali je utvrđena razlika u nekoliko čestica s obzirom na *broj djece u obitelji* – što su postavljene hipoteze i tvrdile.

Dobiveni rezultati potvrđuju postavljene hipoteze: **H1**, *H1.1.*, *H1.2.*, **H2**, *H2.1.*, *H2.2.*, **H3**, *H3.1.* i *H3.2.*, djelomično potvrđuju hipotezu *H3.3.* (zbog razlike mišljenja u pet od petnaest čestica) te odbacuju hipoteze: *H1.3.* (razlika u tri od trinaest čestica) i *H2.3.* (razlika u dvije od trinaest čestica).

Važno je napomenuti da se dobiveni rezultati istraživanja odnose na djelić populacije, ne na većinu. Iskustva koja roditelji imaju s dječjim vrtićem i odgajateljima, iako su se mjerila kroz određene varijable, individualna su i da su mjerena na nekom drugom području (ili većem uzorku), možda bi bila različita. Kao i očekivanja i mišljenja. Bilo bi dobro zato, slično ispitivanje provesti na nivou države, kako bi se dobila šira slika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i uvidjelo kako roditelji razmišljaju. Ono što je utvrđeno iz prakse, je to, da se njihove spoznaje i mišljenja o dječjim vrtićima i odgajateljima mijenjaju kada uoče pozitivan utjecaj koji imaju na razvoj i ostvarivanje dobrobiti djeteta. A to je najvažnije, jer roditelj je zadovoljan kada je dijete zadovoljno, a dijete je zadovoljno kada iza sebe ima roditelje i odgajatelje koji zajedno brinu i stvaraju najbolje uvjete za njega i njegov rast i razvoj.

8. Literatura

1. Antonović, D. (2019). Partnerstvo roditelja i odgojitelja u svojstvu osnaživanja temeljnih kompetencija za razvoj djeteta. U: M. Kolar Bilege (Ur.), *Zajedno rastemo – Kompetencije djeteta za cjeloživotno učenje* (str: 5-14).
2. Brust Nemet, M., Vrdoljak, G., i Livaja Budaić, V. (2021). *Parenting Style and the Active Involvement of Fathers in Child-Rearing*. *Jahr*, 12(1), str. 107-125. Preuzeto 06.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/263659>
3. Coleman, M. (2003). Obitelj i vrtići u potrazi za zajedničkim temeljima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 9(31-32), str. 34-41. Preuzeto 16.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/178681>
4. Čudina-Obradović, M. i Obradović J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
5. Došen-Dobud, A. (2004). *S djecom u jaslicama*. Zagreb: Alinea.
6. Državni zavod za statistiku (2023). *Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja: početak ped. g. 2022./2023*. Preuzeto 8.07.2024. s <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58231>
7. Vandenbroeck, M., Lenaerts, K., Beblavý, M. (2018). *Benefits of early childhood education and care and the conditions for obtaining them: EENEE Analytical report No. 32 prepared for the European Commission*. Luxemburg: Publications Office of the European Union: European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Preuzeto 01.04.2024. s: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/20810>
8. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (2021). *Early childhood education and care : how to recruit, train and motivate well-qualified staff : final report*. Publications Office. Preuzeto 01.04.2024. s: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/489043>
9. Glavina, E. (2018). Sustav podrške. U: Višnjjić Jevtić, A. i sur., *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 145-164). Zagreb: Alfa.
10. Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. Narodne novine br.: 63/08 i 90/2010. Preuzeto 9.07.2024. s: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html.
11. Ivanušec, S. M. (2021). *Zašto vrtić nazivamo zajednicom koja uči?* *Bjelovarski učitelj*, 26(1-3), str. 109-118. Preuzeto 30.01.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/272581>
12. Jević, M., Smiljanić, M., i Kuljašević, K. (2013). Suradnja vrtića s roditeljima – primjeri dobre prakse. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19(72), str. 4-6. Preuzeto 25.07.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/145491>

13. Jelašić, Đ. (2007). Zdravo i sigurno dijete u jaslicama i vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj*, 13 (49), 29-30. Preuzeto 08.09.2024 s <https://hrcak.srce.hr/177529>
14. Jurčević Lozančić A. (2005.). *Izazovi odrastanja: Predškolsko dijete u okruženju suvremene obitelji i vrtića*. Petrinja: Visoka učiteljska škola.
15. Juul, J. (2020). *Pet temelja obiteljskog života: Kako funkcionira odgoj*. Split: Harfa.
16. Kanjić, S., Boneta, Ž. (2012). Viđenje partnerstva obitelji i vrtića očima roditelja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18(70), str. 8-10. Preuzeto 16.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/123763>
17. Ljubetić, M. (2007a). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
18. Ljubetić, M. (2009). *Vrtić po mjeri djeteta, priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Školske novine.
19. Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
20. Ljubetić, M. (2007b). (Samo)vrednovanje u sustavu ranog odgoja i obrazovanja. *Pedagoški istraživanja*, 4(1), str. 43-55. Preuzeto 11.04.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/118338>
21. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18(67), str. 13-15. Preuzeto 11.03.2024 s: <https://hrcak.srce.hr/124015>
22. Marić, V. i Duspara, Lj. (2007). Jezici ljubavi u jaslicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 13 (48), 17-20. Preuzeto 25.08.2024 s <https://hrcak.srce.hr/177622>
23. Mašković, T., Drožđan, D., Sokač, M. i Josić, M. (2018). *Od jaslica do škole: Vodič za lakši proces prilagodbe na jaslice, vrtić i školu*. Zagreb: Martina Sokač (vlastita naklada).
24. Mavračić Miković, I. (2019). Stavovi roditelja i odgojitelja o oblicima suradnje i partnerstva u dječjem vrtiću. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 3(3.), str. 69-84. Preuzeto 25.07.2023 s: <https://hrcak.srce.hr/234848>
25. Mendeš, B. (2018). *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece: Od jednogodišnjeg tečaja do sveučilišnog studija: znanstvena monografija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
26. Milanović, M. i sur. (2014). *Pomozimo im rasti, priručnik za partnerstvo roditelja i odgojitelja*. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga.
27. Milanović, M., Stričević, I., Maleš, D. i Sekulić-Majurec, A. (2001). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj: 2. izdanje*. Zagreb: Zrnoprint.
28. Miljak, A. (1991). *Istraživanje procesa odgoja i njege u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.

29. Miljak, A. (1995). Mjesto i uloga roditelja (u suvremenoj) humanističkoj koncepciji predškolskog odgoja. *Društvena istraživanja*, 4(4-5 (18-19)), str. 601-612. Preuzeto 16.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/32367>
30. Miljak, A. (2015). *Razvojni kurikulum ranog odgoja: model Izvor II: priručnik za odgojitelje i stručni tim u vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.
31. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću: Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjem vrtiću*. Zagreb: SM naklada d.o.o.
32. Montgomery, H. (2020). *Doba vrtića: Od druge do navršene šeste godine*. Zagreb: OceanMore d.o.o.
33. Moss, P. (2014). Sustav ustanova ranog odgoja i obrazovanja u Europi. *Djeca u Europi*, 6 (11), 11-14. Preuzeto 8.07.2024. s <https://hrcak.srce.hr/145164>
34. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
35. Nenadić, S. (2002). *Odgoj u jaslicama: priručnik za odgojitelje i stručne suradnike*. Imotski: Naklada Potjeh.
36. Nenadić Bilan, D., i Matov, J. (2014). Partnerstvo obitelji i predškolske ustanove kao potpora roditeljstvu. *Magistra ladertina*, 9(1), str. 123-135. Preuzeto 02.02.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/137247>
37. Nenadić-Bilan, D. i Zloković, J. (2020). *Sudjelovanje roditelja u sukonstruktiji kurikuluma ranog odgoja*. Preuzeto 02.02.2024 s https://www.researchgate.net/publication/338886584_Sudjelovanje_roditelja_u_sukonstruktiji_kurikuluma_ranog_odgoja
38. Obradović, J., i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), str. 45-68. Preuzeto 04.03.2024 s: <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i1.139>
39. Panić, M. (2020). Prva iskustva roditelja djece rane dobi s institucionalnim ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem. *Napredak*, 161(3 - 4), str. 347-368. Preuzeto 30.01.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/249643>
40. Pažur, M., i Drvodelić, M. (2022). Parenting as an Important Factor in the Optimal Development of the Child Enrolled in Early Childhood Education Institutions. *Croatian Journal of Education*, 24.(2.), str. 507-538. Preuzeto 11.03.2024. s: <https://doi.org/10.15516/cje.v24i2.4478>
41. Pavlović Breneselović, D. i Krnjaja, Ž. (2017). *Kaleidoskop: Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
42. Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis*, 46(3), str. 255-260. Preuzeto 04.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/59248>

43. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
44. Pintar, Ž. (2018). Odgojitelji i odgojna partnerstva u kontekstu ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Acta Iadertina*, 15(1), str. 0-0. Preuzeto 26.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/205792>
45. Pintar, Ž. (2017). Određenje roditeljskih prava u kontekstu ustanove ranog i predškolskog odgoja. *Napredak*, 158(1-2), str. 183-194. Preuzeto 30.01.2023. s: <https://hrcak.srce.hr/187637>
46. Pintar, Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. *Školski vjesnik*, 67(2), str. 287-298. Preuzeto 04.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/216733>
47. Polanec, E. i Tatalović Vorkapić, S. (2021). Prilagodba djeteta u jaslicama: Studija slučaja. U: Kolar Billege, M. (ur.), *Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa Zajedno rastemo – Suradničko odnosi u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju* (str. 281–292). Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Dječji vrtić „Cvrčak“ Čakovec.
48. Rogulj, E. (2018). Child and Institutions: Institutional Childhood. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.1), 131-147. Preuzeto 04.03.2024. s <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3053>
49. Rogulj, E. (2018). Komunikacijske kompetencije odgojitelja. U: Višnjić Jevtić, A. i sur., *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 111-143). Zagreb: Alfa.
50. Rončević, A. (2006). Najčešći problemi u vrijeme prilagodbe djece na jaslice i vrtić. *Dijete, vrtić, obitelj*, 12 (45), 27-28. Preuzeto 8.07.2024 s <https://hrcak.srce.hr/177731>
51. Rosić, V. (2005). *Odgoj, obitelj, škola: mala enciklopedija odgoja*. Rijeka: Žagar.
52. Rosić, V. (1984). *Predškolski odgoj i društvo*. Pula: RO „Tiskara Otokar Keršovani“.
53. Rosić, V. i Zloković, J. (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Graftrade.
54. Sabbatini, L. i Leaper, C. (2004). The Relation Between Mothers' and Fathers' Parenting Styles and Their Division of Labor in the Home: Young Adults. *Retrospective Reports, Sex Roles*, 50 (3-4), 217-225.
55. Shahsavari, M., (2012). A general overview on parenting styles and its effective factors. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(8), pp.139-142.
56. Skočić Mihić, S., Blanuša Trošelj, D., i Katić, V. (2015). Odgojitelji predškolske djece i savjetodavni rad s roditeljima. *Napredak*, 156(4), str. 385-400. Preuzeto 06.06.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/166207>
57. Skočić Mihić, S., Vlah, N. i Bošnjak, A. (2018). Parental Perception of Parent-Teacher Partnerships in Croatian Preschool Institutions. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.3), 199-215. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3086>

58. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: Zajednica koja uči: Mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
59. Slunjski, E., Šagud, M. i Branša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. *Pedagoški istraživanja*, 3 (1), str. 45-57.
60. Slunjski, E., Ljubetić, M., Pribela Hodap, S., Malnar, A., Kljenak, T., Zagrajski Malek, S., ... Antulić, S. (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
61. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi: Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
62. Stokes Szanton, E. (2005). *Kurikulum za jaslice: Razvojno – primjereni program za djecu od 1 do 3 godine: Drugo izdanje*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
63. Svetina, M., Zabret, E., i Bajec, B. (2011). Percepcija obiteljskog funkcioniranja: Roditeljski nasuprot ne-roditeljskom stavu. *Suvremena psihologija*, 14(1), str. 14-15. Preuzeto 11.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/83102>
64. Štalekar, V. (2010). Dinamika obitelji i prvi teorijski koncepti. *Medicina Fluminensis*, 46(3), str. 242-246. Preuzeto 11.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/59246>
65. Tatalović Vorkapić, S., Čargonja-Pregelj, Ž. i Mihić, I. (2015). Validacija ljestvice za procjenu privrženosti djece rane dobi u fazi prilagodbe na jaslice. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 51 (2), 1-15. Preuzeto 8.07.2024. s <https://hrcak.srce.hr/150103>
66. Tomljanović, J. E. (2003). Suradnja vrtića i obitelji. U: Slunjski, E. (ur.), *Zbornik radova Čakovec 2003: Povezivanje i suradnja vrtića u skladu s dječjom prirodom*. Čakovec: Dječji centar Čakovec, Dječji vrtić „Bubamara“ Kneginec, Dječji vrtić Varaždin, Visoka učiteljska škola.
67. Visković, I. (2018). Kultura zajednica u kojoj odrasta dijete rane i predškolske dobi. U: Višnjić Jevtić, A. i sur., *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 15-65). Zagreb: Alfa.
68. Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgojitelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: Višnjić Jevtić, A. i sur., *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 77-110). Zagreb: Alfa.
69. Vučetić, S. (2018). *Predškolska ustanova i odgajatelj u očima roditelja-roditeljska očekivanja i želje* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto 10.06.2024. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:871565>

70. Vujičić, L. (2008). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse. *Pedagogijska istraživanja*, 5 (1), 7-20. Preuzeto 04.03.2024. s <https://hrcak.srce.hr/118267>
71. Vukasović, A. (1991). Odgoj za humane odnose i odgovorno roditeljstvo. *Obnovljeni Život*, 46.(6.), str. 564-576. Preuzeto 04.03.2024. s: <https://hrcak.srce.hr/54542>
72. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi, Narodne novine, br. 10/1997. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
73. Zloković, J. (2012). Obiteljska kohezija i pozitivna komunikacija u funkciji osnaživanja suvremene obitelji - Prinos istraživanju pedagoških aspekata odnosa u obitelji. *Školski vjesnik*, 61.(3.), str. 265-288. Preuzeto 11.03.2024 s: <https://hrcak.srce.hr/86891>
74. Župančić, M., i Hasikić, A. (2022). Kompetencije odgojitelja. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 5(9), 505-513.

Prilozi

Prilog 1: UPITNIK ZA RODITELJE DJECE RANE DOBI

Poštovani roditelji/skrbnici,

ime mi je Rajana Čipčić i studentica sam Diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Sveučilištu Jurja Dobrile (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti) u Puli. Za potrebe izrade diplomskog rada naziva „Što roditelji djece rane dobi očekuju od dječjeg vrtića i odgajatelja“, pod mentorstvom doc.dr.sc Danijele Blanuše Trošelj, provodim anketu o mišljenjima i očekivanjima roditelja djece rane dobi prema dječjem vrtiću i odgajateljima, zbog čega mi je potrebno Vaše mišljenje te Vas molim za suradnju.

Molim Vas da iskreno odgovorite na sva postavljena pitanja. Ispitivanje je u **potpunosti anonimno i dobrovoljno** te će se podaci koristiti isključivo u svrhu izrade **diplomskog rada**, u kojemu će biti objavljeni. Ako nastavite s ispunjavanjem upitnika, potvrđujete da ste informirani o istraživanju i da pristajete sudjelovati u njemu. Nakon ispunjavanja upitnika isti zapečatite u kovertu. U slučaju potrebe dodatnih pojašnjenja ili uvida u konačne rezultate, slobodno se javite na e-mail: rajana.cipcic@gmail.com.

Unaprijed zahvaljujem na suradnji i srdačno Vas pozdravljam!

Opći podatci ispitanika (zaokružiti i nadopuniti):

1. **Spol** _____
 2. **Dob** _____
 3. **Svojtvo:**
 - a) Roditelj
 - b) Skrbnik
 4. **Najviši završeni stupanj obrazovanja**
 - a) NKV
 - b) KV
 - c) SSS
 - d) VŠS ili prvostupnik
 - e) VSS ili magistar struke
 - f) Ostalo _____
 5. **Zaposlenost**
 - a) Zaposlen/a
 - b) Nezaposlen/a
 - c) Umirovljenik/ca
 - d) Ostalo _____
 6. **Obitelj/zajednica ima _____ članova kućanstva**
 7. **Obitelj/zajednica ima _____ djece**
 8. **Dob Vašeg djeteta/djece u jaslicama _____**
 9. **Redoslijed rođenja Vašeg djeteta koje je u jaslicama _____**
 10. **Imate li prethodnog iskustva u jaslicama? DA NE**
-

1. Molim Vas da pažljivo pročitate ponuđene tvrdnje, koje se odnose na Vaša očekivanja od dječjeg vrtića i odgajateljica. Za svaku tvrdnju zaokružite broj koji označava u kojoj se mjeri slažete s njom, pri čemu je: 1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = ne znam, 4 = slažem se, 5 = u potpunosti se slažem.					
Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti sigurnost.	1	2	3	4	5
Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić mome djetetu pružiti najbolje uvjete za cjelovit rast i razvoj.	1	2	3	4	5
Očekujem da će odgajateljice omogućiti mome djetetu da uči kroz igru i istraživanje.	1	2	3	4	5
Očekujem da se moje mišljenje kao roditelja uvaži.	1	2	3	4	5
Očekujem da se moje dijete u dječjem vrtiću nauči samostalnosti u svim aktivnostima brige o sebi.	1	2	3	4	5
Očekujem da nam dječji vrtić i odgajateljice pruže podršku u roditeljstvu.	1	2	3	4	5
Očekujem da će ukoliko se suočimo s određenim problemom ili izazovom u odgoju, odgajateljice uvijek biti na raspolaganju.	1	2	3	4	5
Očekujem da kao roditelj mogu sudjelovati u odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.	1	2	3	4	5
Očekujem da se kao roditelj mogu osobno uključiti u aktivnosti skupine.	1	2	3	4	5
Očekujem da se aktivnosti provedene u dječjem vrtiću objave na društvenim mrežama ustanove.	1	2	3	4	5
Očekujem da odgajateljice pravovremeno odgovore na potrebe moga djeteta.	1	2	3	4	5
Očekujem da me odgajateljice uvijek informiraju o mome djetetu: o napretku, problemu ili pohvali.	1	2	3	4	5
Očekujem da će odgajateljice i dječji vrtić pripremiti moje dijete za školu.	1	2	3	4	5

2. Molim Vas da pažljivo pročitate ponuđene tvrdnje, koje se odnose na Vaša mišljenja o dječjem vrtiću i odgajateljicama. Za svaku tvrdnju zaokružite broj koji označava u kojoj se mjeri slažete s njom, pri čemu je: 1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = ne znam, 4 = slažem se, 5 = u potpunosti se slažem.					
Odgajateljice imaju znanja i kompetencije procijeniti za što je sve moje dijete sposobno.	1	2	3	4	5
Odgajateljice bi trebale pomoći roditeljima u odgoju djece (savjetima, predavanjima, radionicama, predlaganjem stručne literature i sl.).	1	2	3	4	5
U dječjem vrtiću se vrlo malo uzima u obzir što roditelji zaista misle i žele.	1	2	3	4	5
Mišljenja sam da mogu doprinijeti odgojno-obrazovnom radu dječjeg vrtića.	1	2	3	4	5
Volio/voljela bih imati priliku češće se uključivati u odgojno-obrazovni rad dječjeg vrtića.	1	2	3	4	5
Mišljenja sam da je važno uskladiti odgojne metode u dječjem vrtiću i kod kuće.	1	2	3	4	5
Mišljenja sam da je važno da odgajateljice stalno njeguju suradničke odnose s roditeljima.	1	2	3	4	5
Odgajateljice trebaju biti upoznate s kulturom i načinima na koje obitelji funkcioniraju.	1	2	3	4	5
Potrebno je puno vremena i truda za izgradnju međusobnog povjerenja roditelja i odgajateljica.	1	2	3	4	5
Mišljenja sam da je djeci rane dobi važna njega, odgoj i zaštita u dječjem vrtiću.	1	2	3	4	5
Djeca u ranoj dobi trebaju prilagođen prostor i igračke primjerene dobi.	1	2	3	4	5
Djeca u ranoj dobi trebaju bogato opremljen prostor.	1	2	3	4	5
Djeca u ranoj dobi trebaju odgajateljice koji im omogućuju učenje putem istraživanja.	1	2	3	4	5

3. Navedene tvrdnje odnose se na proces prilagodbe Vašeg djeteta na dječji vrtić i odgajateljice. Molim Vas da svaku pažljivo pročitate i zaokružite odgovor koji odgovara Vašem iskustvu (1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = ne znam, 4 = slažem se, 5 = u potpunosti se slažem).					
Prije početka prilagodbe na dječji vrtić, odgajateljice su me detaljno informirale o samom procesu i mogućim očekivanjima.	1	2	3	4	5
Na početku prilagodbe na dječji vrtić, bilo mi je važno biti s djetetom u skupini i vidjeti kako gradi odnose s odgajateljicama i djecom.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe na dječji vrtić imao/la sam povjerenja u odgajateljice i njihove vještine.	1	2	3	4	5
Odgajateljice su pružale podršku i ohrabrivale moje dijete i mene tijekom prilagodbe.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe, plašilo me ostaviti dijete u dječjem vrtiću.	1	2	3	4	5

Tijekom prilagodbe, brinulo me da se odgajateljice neće moći dovoljno posvetiti mome djetetu.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće prepoznati što moje dijete treba.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće znati utješiti moje dijete.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe, brinulo me da odgajateljice neće moći spriječiti ozljedu mog djeteta.	1	2	3	4	5
Tijekom prilagodbe, brinulo me da potrebe moga djeteta neće biti zadovoljene.	1	2	3	4	5
Veliku mi je nelagodu stvarala reakcija djeteta na odvajanje od mene u vrijeme prilagodbe.	1	2	3	4	5
Zadovoljan/na sam komunikacijom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.	1	2	3	4	5
Zadovoljan/na sam s suradnjom s odgajateljicama tijekom prilagodbe.	1	2	3	4	5
Zadovoljan/na sam kako se moje dijete prilagodilo na vrtić.	1	2	3	4	5
Zadovoljan/na sam kako se moje dijete povežalo s drugom djecom i odgajateljicama nakon prilagodbe.	1	2	3	4	5

4. Opišite kako su Vas odgajateljice pripremile ili Vam pomogle u procesu prilagodbe?

5. Što je Vama bilo važno u procesu prilagodbe, a nije navedeno u ovom upitniku?

6. Sada kada Vaše dijete više nije u procesu prilagodbe, koja su Vaša daljnja očekivanja od dječjeg vrtića i odgajateljica?

Popis ilustracija i tablica

Popis ilustracija

Slika 1. Grafički prikazana frekvencija dobi sudionika istraživanja38

Popis tablica

Tablica 1. Struktura i funkcije tradicionalnih i suvremenih obitelji - sličnosti i razlike (prilagođeno prema Rosić i Zloković, 2002:20)	3
Tablica 2. Okvirni raspored ritma dana u jasličkoj skupini (prilagođeno prema Stokes Szanton, 2005; Mašković i sur., 2018)	23
Tablica 3. Primjer tablice razvojnih ciljeva tijekom aktivnosti rutine (prilagođeno prema Stokes Szanton, 2005)	23
Tablica 4. Frekvencija ispitanika istraživanja prema stupnju obrazovanja	38
Tablica 5. Frekvencija broja djece u obitelji	39
Tablica 6. Deskriptivni podaci varijable "očekivanja" ispitanika	41
Tablica 7. Deskriptivni podaci varijable "očekivanja roditelja s jednim ili s više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika	44
Tablica 8. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja" ispitanika	48
Tablica 9. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja roditelja različitog stupnja obrazovanja" kod kojih su utvrđene statistički značajne razlike	49
Tablica 10. Deskriptivni podaci varijable "mišljenja roditelja s jednim djetetom ili s više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika	52
Tablica 11. Deskriptivni podaci varijable "iskustva" ispitanika	54
Tablica 12. Deskriptivni podaci varijable "iskustva roditelja s jednim ili više djece" kod kojih je utvrđena statistički značajna razlika	56

Sažetak

Polazak djeteta rane dobi u dječji vrtić predstavlja stres za dijete, roditelje i odgajatelje. Svako od njih susreće se s određenim izazovima tijekom tog perioda i prolazi kroz proces prilagodbe – dijete na institucionalni život i odgajatelje, roditelji na odvajanje od djeteta i stjecanje povjerenja u odgajatelje, odgajatelji na novu djecu, roditelje i njihove specifičnosti. Dok se međusobno ne upoznaju, prihvate i izgrade odnos, prevladava napetost, nepovjerenje i zabrinutost roditelja, koja se može loše odraziti na prilagodbu djeteta. Cilj ovog rada bio je ispitati očekivanja, mišljenja i iskustva roditelja djece rane dobi vezana uz dječji vrtić i odgajatelje, jer postoji izuzetno malo radova i stručnih članaka koji se bave ovom temom. Bilo je potrebno utvrditi jesu li promjene u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju imale utjecaj na očekivanja i mišljenja roditelja ili oni i dalje očekuju isključivo „čuvanje“ i njegu djeteta. Istraživanje je provedeno na području Istarske županije i u njemu je sudjelovalo 118 ispitanika – roditelja djece rane dobi (94 majke i 24 očeva). Rezultati ukazuju na nepostojanje razlike u mišljenjima, očekivanjima i iskustvima među ispitanicima različitog stupnja obrazovanja i spola, što potvrđuje postavljene hipoteze. Isto tako, mišljenja, očekivanja i iskustva se razlikuju kod roditelja s jednim ili više djece u obitelji, no ne u dovoljnom broju čestica kako bi se navedene hipoteze mogle potvrditi. Roditelji odgovorima naglašavaju važnost svakodnevne komunikacije i suradnje s odgajateljima u cilju poticanja djetetovog optimalnog razvoja i učenja te u velikom postotku ističu zadovoljstvo pripremom odgajatelja na period prilagodbe i nadu u nastavak dobre suradnje s njima.

Ključne riječi: *dijete, roditelj, očekivanja, mišljenja, iskustva, dječji vrtić, odgajatelj, suradnja.*

Summary

Enrolling a young child in kindergarten can be a stressful experience for children, parents, and educators alike. Each party faces unique challenges during this period and undergoes an adjustment process – children adapt to institutional life and educators, parents adjust to separation from their child and building trust in educators, and educators adjust to new children, parents and their specific needs. Until they become acquainted, accept each other, and establish a relationship, tension, distrust, and parental anxiety prevail, which can negatively impact a child's adaptation. The aim of this study was to examine the expectations, opinions, and experiences of parents of young children regarding kindergarten and educators, as there is a significant lack of research and expert articles on this topic. It was necessary to determine whether changes in early childhood education and care have influenced parents' expectations and opinions or whether they still expect primarily "care" and nurturing of their child. The research was conducted in the Istrian County and involved 118 participants – parents of young children (94 mothers and 24 fathers). The results indicate that there is no significant difference in opinions, expectations and experiences among respondents of different educational levels and genders, thus confirming the hypotheses. Similarly, opinions, expectations and experiences differ among parents with one or more children in the family, but the sample size is insufficient to confirm these hypotheses. Parents emphasize the importance of daily communication and cooperation with educators to promote optimal child development and learning and a large percentage express satisfaction with educators' preparation for the adaptation period and hope for continued good cooperation with them.

Keywords: child, parent, expectations, opinions, experiences, kindergarten, educator, cooperation.